

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
EKONOMİ BAKANLIĞI

Türkiye'nin Yurtdışı Yatırımları

YURTDIŞI YATIRIM RAPORU

2021

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
EKONOMİ BAKANLIĞI

YURTDIŞI YATIRIM RAPORU

2018

Haziran 2018, Ankara
Serbest Bölgeler, Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler
Genel Müdürlüğü

İÇİNDEKİLER	3
Tablo	4
Grafikler	5
Giriş	7
1. YURTDIŞI DOĞRUDAN YATIRIMLAR	9
Tanım	9
Akım ve Stok Verileri	9
Özel Amaçlı İşletmeler (SPE)	10
İlk Yatırım Ülkesi / Nihai Yatırım Ülkesi	11
Doğrudan Sermaye Yatırımları Biçimleri	11
Doğrudan Sermaye Yatırımlarını Etkileyen Faktörler	14
Doğrudan Sermaye Yatırımlarının Kaynak Ülke Ekonomisi Üzerindeki Etkileri	16
2. 2017 YILI KÜRESEL YATIRIM HAREKETLERİ	19
Genel	19
Coğrafi Dağılım	19
A. Afrika	20
B. Geçiş Ekonomileri	21
C. Gelişmiş Ekonomiler	22
D. Latin Amerika ve Karayipler	22
E. Gelişmekte Olan Asya	24
F. En Az Gelişmiş Ülkeler	25
G. Denize Çıkışı Olmayan Gelişmekte Olan Ülkeler	25
H. Gelişmekte Olan Küçük Ada Ülkeleri	26
Küresel Yatırımlarda Başlıca Sektörler	26
Küresel Yatırım Hareketlerine ilişkin 2018 Yılı Beklentileri	27
Yatırım ve Yeni Endüstri Politikaları	27
3. TÜRKİYE’NİN YURTDIŞI YATIRIMLARININ TESPİTİ	29
Ekonomi Bakanlığı Anketleri	29
Anket Metodolojisi	29
Yurtdışı Yatırım Anketi - 2018	30
Yurtdışı Yatırımların Değerleme Yöntemi	31

4. 2017 YILI SONU İTİBARIYLA TÜRKİYE’NİN YURTDIŞI YATIRIMLARI	32
I. Genel	32
II. Sermaye Pozisyonuna göre Yurtdışı Yatırımlar	32
A. Yurtdışı Yatırımların Bölgelere göre Değerlendirilmesi	32
1. Yurtdışı Yatırımların Bölgelere göre Sayısal Dağılımı	33
2. Yurtdışı Yatırımların Bölgelere göre Sermaye Pozisyonu	34
3. Yurtdışı Yatırımların Bölgelere göre Sektörel Dağılımı	35
4. Yurtdışı Yatırımların Bölgelere göre Ekonomik Faaliyetleri	36
5. Yurtdışı Yatırımlarda Bölgelere göre İstihdam	38
6. Yurtdışı Yatırımların Politik ve Coğrafi Gruplara göre Dağılımı	39
B. Yurtdışı Yatırımların Ülkelere göre Değerlendirilmesi	42
1. Yurtdışı Yatırımlarda İlk 30 Ülke	42
1. Ülkelere göre Ön Plana Çıkan Sektörler	43
C. Yurtdışı Yatırımların Sektörlere göre Değerlendirilmesi	44
1. Yurtdışı Yatırımların Sektörel Dağılımı	44
2. Başlıca Yatırım Sektörlerinin Bölgelere göre Dağılımı	45

GRAFİKLER

Grafik 1.	Yıllar İtibariyle Gelişmişlik Ölçütüne göre Küresel Sermaye Girişleri (Milyar \$)*	20
Grafik 2.	2017 Küresel Sermaye Girişleri; 2016 Yılı Karşılaştırması	20
Grafik 3.	2017 Yılı Satınalım ve Birleşmelerin Sektörel Dağılımı (Milyar \$), 2016 Yılı Karşılaştırması	24
Grafik 4.	Bölgelere Göre Sermaye Girişleri (Milyar \$)	28
Grafik 5.	Bölgelere göre Sayısal Dağılımı	33
Grafik 6.	Bölgelere göre Sermaye Pozisyonu	34
Grafik 7.	Bölgelere göre Ekonomik Faaliyetler	38

TABLÖLAR

Tablo 1.	Yurtdışındaki Türk Yatırımları	32
Tablo 2.	Ülke Grupları	32
Tablo 3.	Bölgelere göre Sayısal Dağılım	33
Tablo 4.	Bölgelere göre Sermaye Pozisyonu	34
Tablo 5.	Bölgelere göre Sektörel Dağılım	35
Tablo 6.	Bölgelere göre Ekonomik Faaliyetler	37
Tablo 7.	Bölgelere göre İstihdam	38
Tablo 8.	Politik ve Coğrafi Ülke Grupları	39
Tablo 9.	Politik ve Coğrafi Gruplara göre Dağılım	40
Tablo 10.	Politik ve Coğrafi Gruplara göre Önde Gelen Sektörler	40
Tablo 11.	Türk Yatırımlarının Bulunduğu İlk 30 Ülke	42
Tablo 12.	İlk 10 Ülkede Başlıca Sektörler	43
Tablo 13.	Yurtdışı Yatırımların Sektörel Dağılımı	44
Tablo 14.	İlk 10 Sektörde Başlıca Bölgeler	45

Türkiye'ye giriş yapan yabancı sermaye ve etkileri yıllarca birçok çalışmada ele alınan ve devamlı göz önünde olan bir konu olsa da, Türkiye'den yurtdışına yönelik gerçekleştirilen yatırımlar da ihmal edilemeyecek bir boyuta ulaşmış ve analiz edilmesi gereken bir konu haline gelmiştir.

Bu kapsamda, daha önce T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı tarafından gerçekleştirilen Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışında yaptıkları doğrudan sermaye yatırımlarına ilişkin verilerin derlenmesi görevi 11/06/2015 tarihli ve 29383 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair 2015/7603 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında, T.C. Ekonomi Bakanlığı'na verilmiştir.

T.C. Ekonomi Bakanlığı, Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışındaki sermaye yatırımlarına ilişkin verileri Bakanlık tarafından geliştirilen çevrimiçi (*online*) bir sistem üzerinden, 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ve ilgili mevzuat kapsamında dünyadaki diğer örnekleri gibi "katılımı zorunlu" olan anketler yoluyla tespit etmektedir.

2016 yılından bu yana yapılan çalışmalar sonucunda; yurtdışı yatırımların yerleri, gerçekleştirildikleri sektörler, ortaklık yapıları ve sermaye bilgileri, istihdam verileri, ciroları gibi ayrıntılı bilgileri içeren kapsamlı bir veri tabanı oluşmuş bulunmaktadır. Söz konusu veritabanı Bakanlık tarafından yatırımcılarımızın çıkarlarının korunmasına yönelik «ticaret diplomasisi» çalışmalarında kullanılmakta; ikili ve uluslararası anlaşmaların müzakerelerinde dikkate alınmakta ve yatırımcılarımızın karşılaştıkları sıkıntıların aşılmasına yönelik girişimlerde fayda sağlamaktadır.

Diğer taraftan, elde edilen veriler toplulaştırılarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından Uluslararası Yatırım Pozisyonu istatistikleri olarak yayımlanmakta ve uluslararası kuruluşlara raporlanmaktadır.

Bu yayında yer alan veriler, Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışı sermaye yatırımlarının 2017 yılı sonu itibarıyla stok değerlerini tespit amacıyla 27 Nisan - 22 Mayıs 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilen Yurtdışı Yatırım Anketi -2018 kapsamında derlenmiş olup aksi belirtilmediği sürece, "OECD Doğrudan Yatırım Tanımları El Kitabı (Versiyon 4)" çerçevesinde, yatırımcının en az %10 pay sahipliği ve ilk yatırım ülkesi kriterlerine göre sunulmuştur.

1.) YURTDIŞI DOĞRUDAN YATIRIMLAR

TANIM

Doğrudan sermaye yatırımlarının tanımına, verilerin toplanmasına ve istatistiki olarak standart şekilde yayımlanmasına yönelik olarak, başta OECD ve IMF olmak üzere, uluslararası kuruluşlar tarafından yoğun çaba harcanmaktadır.

Literatürde doğrudan sermaye yatırımlarının tanımı OECD tarafından hazırlanan “Doğrudan Yatırım Tanımları El Kitabı (Versiyon 4)” çerçevesinde belirlenmekte; sözkonusu verilerin ödemeler dengesi istatistikleri ve uluslararası yatırım pozisyonu verileri çerçevesinde yayımlanmasına ilişkin prosedür ve kurallar ise IMF tarafından hazırlanan “Ödemeler Dengesi Hesaplamaları El Kitabı (Versiyon 6)” çerçevesinde şekillenmektedir.

Doğrudan sermaye yatırımları, “Doğrudan Yatırımlar El Kitabı”nda en genel haliyle *“bir ekonomide yerleşik yatırımcının diğer bir ekonominin yerleştiğı olan bir işletmeye kalıcı ilişki kurmak amacıyla yaptığı sınır ötesi yatırımdır (OECD, 2008, s.17).”* şeklinde tanımlanmaktadır.

Kalıcı ilişki, doğrudan yatırımcı ile doğrudan yatırım işletmesi arasındaki uzun dönemli ilişkinin varlığını ve doğrudan yatırımcının yatırım işletmesi yönetiminde önemli ölçüde bir etkisinin olduğunu ifade eder. El Kitabı’nda doğrudan yatırım işletmesinin yönetiminde önemli ölçüde bir etki, sözkonusu işletmede doğrudan ya da dolaylı yoldan *“en az yüzde 10 oranında oy hakkına sahip olma”* olarak tanımlanmaktadır (OECD, 2008, s.17).

Tanımda yer alan *“yerleşiklik”* kavramı vatandaşlık kavramından farklıdır. Gerçek kişilerin yurtdışı yatırımlarının istatistiki olarak derlenmesinde, bahse

konu kişinin vatandaşı olduğı ülke değıl, yerleşik olduğı ekonomi esas alınmaktadır. Örneğın, Almanya’da 12 aydan beri oturmakta olan ve bu ekonomide uzun süre kalıcı olma niyeti bulunan Türk vatandaşı-nın Almanya’da yapacağı yatırım, Türkiye’nin yurtdışı yatırımı sayılmamaktadır.

Tüzel kişi yatırımcılar için ise yatırımcı şirketlerin yerleşik olduğı ekonomi, şirketin hukuken tescil edildiğı ülke olup, bu yatırımcıların gerçekleştirdiğı yurtdışı yatırımların istatistiki olarak derlenmesinde yatırımcıların tescil olduğı ekonomi esas alınmaktadır.

AKIM VE STOK VERİLERİ

Doğrudan sermaye yatırımlarına ilişkin veriler, *“akım”* ve *“stok”* olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Akım verileri; sermaye yatırımında bulunmak amacıyla yurtdışına/yurtiçine belirli bir dönemde çıkan/giren nakdi ya da aynı sermaye tutarını ifade ederken, stok verileri ise, gerçekleşmiş yatırımların belirli bir an itibarıyla değıerini ifade etmektedir.

Doğrudan sermaye yatırımı akım verileri; bir ekonomide yerleşik kişilerin, başka ekonomiler ile belirli bir dönem içinde gerçekleştirdiğı sermaye giriş ve çıkışları ilişkisini yansıtmaktadır. Bu sebeple, akım verileri ödemeler dengesi istatistikleri altında derlenmektedir.

Doğrudan sermaye yatırımı stok verileri bir ekonomideki yerleşik kişilerin başka ekonomilerde gerçekleştirdiğı yatırımların belli bir tarihteki değıerini yansıtmaktadır. Bir ekonomide yerleşik kişilerin yurtdışında yerleşik kişilerden olan finansal alacakları ile yurtdışında yerleşik kişilere olan finansal yükümlölüklerinin belli bir tarihteki stok değıeri Uluslararası Yatırım Pozisyonu altında derlenmektedir.

YURTDIŞI DOĞRUDAN YATIRIMLAR

Uluslararası Yatırım Pozisyonu'nda toplam finansal varlıklar ile toplam finansal yükümlülüklerin farkı ise “*net uluslararası yatırım pozisyonu*” olarak adlandırılmaktadır. Diğer bir ifade ile, net uluslararası yatırım pozisyonu belirli bir tarih itibarıyla bir ekonominin yurtdışından alacaklarıyla, yurtdışına olan borçlarının netini göstermektedir.

Türkiye'ye yapılan (yurtiçi) doğrudan yatırım stok verileri ve Türkiye'den yurtdışına yapılan doğrudan sermaye yatırımlarının akım istatistikleri TCMB tarafından derlenerek sırasıyla “*uluslararası yatırım pozisyonu istatistikleri*” ve “*ödemeler dengesi istatistikleri*” adları altında yayımlanmakta ve belirli dönemler itibarıyla uluslararası kuruluşlara rapor edilmektedir.

ÖZEL AMAÇLI İŞLETMELER (SPE)

“Özel Amaçlı İşletmeler” (*Special Purpose Vehicle/ Entity - SPV/SPE*) şirket, vakıf, adi ortaklık veya tüzel kişiliği olmayan bir işletme gibi pek çok hukuki form alabilen, dar kapsamlı ve tam olarak belirlenmiş bir amacı yerine getirmek için kurulan yapılandırılmış işletmelerdir.

1970'li yıllarda ABD ve gelişmiş diğer ülkelerde kullanılmaya başlanan özel amaçlı işletmeler, sponsorların (kurucuların veya bu işletmelerin adına kuruldukları işletmelerin; proje sahiplerinin) çoğunlukla özel amaçlı işletmeye transfer ettikleri varlıkları veya bizzatıhi finanse edilecek projeden elde edilecek gelirleri teminat gösterdikleri, finansörlerin ise sözkonusu teminatlar çerçevesinde ve sponsorların diğer faaliyetlerinin risklerinden ayrı olarak yalnızca projenin riskleri ile sınırlı bir biçimde finansman sağladıkları, finansmanına imkân sağladıkları proje dışında herhangi bir varlığı, borcu ve daha genel bir ifade ile faaliyeti bulunmayan yapılarıdır.

Risk yönetimi açısından yatırımcılara cazip bir finansman kaynağı seçeneği sunan özel amaçlı işletmeler, genel uygulamada, Hollanda, Malta, Lük-

semburg ve İrlanda gibi çok sayıda ülke ile etkin ikili yatırım anlaşmaları bulunan, finansal işlemlere çeşitli kolaylıklar sağlayan ve vergisel avantajlar sağlayan ülkelerde kurulmakta, proje finansmanının yanı sıra yatırımlara yönelik para transferlerinde de aracı olarak kullanılmaktadır.

İLK YATIRIM ÜLKESİ / NİHAİ YATIRIM ÜLKESİ

Özel amaçlı şirketlerin doğrudan sermaye yatırımlarında yaygın bir biçimde kullanılıyor olması, doğrudan sermaye yatırımlarının coğrafi dağılımına ilişkin veriler yorumlanırken “*ilk yatırım ülkesi*” (*immediate investment country*) ve “*nihai yatırım ülkesi*” (*ultimate investment country*) kriterlerinin dikkate alınması gereğini de ortaya çıkarmaktadır.

“*Nihai yatırım ülkesi*”, yurtdışında kurulu bulunan bir yatırım üzerinden dolaylı olarak önemli bir etki sahibi olunan yatırımın bulunduğu üçüncü ülke olarak tanımlanabilir.

“OECD Doğrudan Yatırım Tanımları El Kitabı (Versiyon 4)”nda yurtdışındaki ilk basamak yatırımların yanı sıra, bu yatırımlar üzerinden üçüncü ülkelerde pay sahibi olunan diğer yatırımlara ilişkin verilerin de toplanması tavsiye edilmektedir.

DOĞRUDAN SERMAYE YATIRIMLARI BİÇİMLERİ

Doğrudan sermaye yatırımları, literatürde değişik sınıflandırmalara tabi tutulmuş olup, genel anlamda yatırımın yönüne göre, şekline göre ve amacına göre sınıflandırılmaktadır.

A. Yönüne Göre Doğrudan Sermaye Yatırımları

Yabancı yatırımcı tarafından yurt içi kaynaklara yönelik olarak gerçekleştirilen yatırımlar “*içe gelen yatırımlar (Inward FDI)*”, yerli yatırımcı tarafından yurt

dıőındaki kaynaklara yönelik gerçekleştirilen yatırımlar ise “dıőa giden yatırımlar (*Outward FDI*)” olarak tanımlanmaktadır.

B. Yatırım Şekline Göre Doğrudan Sermaye Yatırımları

Doğrudan sermaye yatırımları, gerçekleştirilme şekillerine göre komple yeni yatırımlar (*greenfield investment*), birleşme ve satın almalar (*mergers and acquisitions*) ve ortak girişimler (*joint ventures*) olmak üzere üç ana başlık altında incelenebilmektedir. Bu sınıflandırmalara, nadiren de olsa yatırımdan sonra gerçekleştirilen tamamlama ve yenileme yatırımları (*brownfield investment*) da dâhil edilmektedir.

1- KOMPLE YENİ YATIRIMLAR (GREENFIELD INVESTMENT)

Yatırımcı firmanın ev sahibi ülkede tamamen yeni bir tesis kurması ile meydana gelen yatırımlar olarak tanımlanabilecek komple yeni yatırımlar; katma değer, istihdam, teknoloji transferi gibi birçok imkân yaratması açısından ev sahibi ülkelerin en çok istediği yatırım çeőididir. Ayrıca, bu tür yatırımlarda ülkeye yurtdışı sermaye giriőı diğer yatırım türlerine nazaran daha fazla olmaktadır.

2- BİRLEŞME VE SATIN ALMALAR (MERGERS & ACQUISITIONS)

Sınır ötesi birleőmeler, farklı ülkelerden farklı firmaların varlıklarını ve faaliyetlerini yeni bir yasal oluőum altında bir araya getirmeleri sonucu yapılan yatırımlar olarak tanımlanabilecekken; bir firma tarafından, yerleşik olduğu ülke dışında başka bir ülkedeki varlıkların ve ekonomik faaliyetlerin edinilmesi yoluyla gerçekleştirilen yatırımlar ise sınır ötesi satın almalar olarak bilinmektedir.

Birleşme ve satın alma yöntemi ile gerçekleştirilen yatırımlar, yatırımcı firmaya teknolojiyi içsel olarak

geliőtirmek yerine daha uygun maliyetlerle mevcut teknolojiye ulaşma imkânı sağlamakta, satın alınan firmanın iç ve dış pazarda sahip olduğu paydan faydalanılmasına imkân tanımaktadır.

Öte yandan, istihdam yaratma imkânının yeni yatırımlar kadar yüksek olmaması, teknoloji transferinin daha sınırlı olması ve ulusal bir şirketin yurtdışı kaynakların kontrolüne geçmesi gibi nedenlerden dolayı ev sahibi ülkeler için yeni yatırımlar birleşme ve satın almalara kıyasla daha cazip görünmekle beraber; yerel firmanın kapanmak üzere olan bir firma olması durumunda üretim ve istihdamı koruyucu etki yaratağından birleşme ve satın almalar hayat kurtarıcı rol de oynayabilmektedir.

Ayrıca, uzun dönemde yatırımcı şirket tarafından ilave yeni yatırımlar ve de yeni üretim yöntemleri de gerçekleştirileceği göz önüne alındığında, birleşme ve satın almaların ev sahibi ülke ekonomisine ciddi katkılar sağlayabileceği görölmektedir.

3- ORTAK GİRİŞİMLER (JOINT VENTURES)

Ortak girişim (*joint venture*), herhangi bir çok uluslu şirket ile yerel şirketin amaçlarını gerçekleştirmek üzere kaynaklarını bir araya getirerek oluőturdıkları mülkiyeti, faaliyetleri, sorumlulukları, finansal riskleri ana şirketten ayrı olan üçüncü bir şirket olarak tanımlanmaktadır. Ortak girişimlerde, kaynak ülke şirketi ile ev sahibi ülke şirketi bir araya gelerek belirlenen bir yatırım projesi için birlikte hareket etmek için bir ortak işletme veya girişim oluőtururlar. Ortak girişim şeklinde gerçekleştirilen yatırımlar, yerel ortağın kendi ülkesiyle ilgili kurum ve uygulamalar hakkındaki bilgisinden yararlanma, yerel ortağın sahip olduğu deneyim ve unvandan dolayı ev sahibi ülke piyasasına daha kolay giriş yapma ve de ev sahibi ülkenin yerel mülkiyet gereksinimlerine ilişkin kurallarını aőabilme gibi yabancı yatırımcı açısından avantajlara sahiptir.

YURTDIŞI DOĞRUDAN YATIRIMLAR

C) YATIRIM AMACINA GÖRE DOĞRUDAN SERMAYE YATIRIMLARI

Yatırım amacına göre doğrudan sermaye yatırımları; kaynak arayan yatırımlar, pazar arayan yatırımlar, etkinlik arayan yatırımlar ve stratejik varlık arayan yatırımlar olmak üzere dört ana başlık altında incelenebilir.

1- KAYNAK ARAYAN YATIRIMLAR

Yatırımcı firmanın, üretim faktörlerini kendi ülkesine nazaran daha etkin kullanabileceği ülkelere yönelik olarak gerçekleştirdiği yatırımlar kaynak arayan yatırımlardır. Doğal kaynaklar, hammadde ve uygun maliyetlerdeki iş gücü açısından daha zengin olan ülkeler, yatırımcıların kendi ülkelerine çekilmesini sağlamakta ve yatırımcı firmanın çok daha düşük maliyetlerde faaliyetlerini sürdürmesine olanak tanımaktadır.

2- PAZAR ARAYAN YATIRIMLAR

Pazar arayan yatırımlar, firmaların yeni pazarlara girme veya mevcut pazarlarını koruma amaçlı olarak gerçekleştirdikleri yatırımlardır. Yatırım yapılan piyasanın büyüklüğü, nüfusun gelir düzeyi, ülkenin büyüme oranı gibi veriler bu tarz yatırımlar için belirleyici rol oynamaktadır. Söz konusu yatırımlarda hedeflenen pazar sadece evsahibi ülke pazarı olmayabilir. Yatırım yapılan ülkenin üçüncü ülke pazarlarına erişimde yatırımcı firmaya kolaylıklar sağlamasından dolayı gerçekleştirilen yatırımlar da pazar arayan yatırımlardır. Bu tarz yatırımlar, firmaya ürünlerini yerel beğeni ve tercihlere göre üretme ve söz konusu pazara ihracat yoluyla girme maliyetinden muaf olma şansı tanımaktadır.

3- ETKİNLİK ARAYAN YATIRIMLAR

Etkinlik arayan yatırımlar, yatırımcının ölçek ekonomilerinden ve farklı ülkelerdeki tüketicilerin farklı zevk

ve tercihlere sahip olmasından dolayı risk dağıtımını avantajından yararlanmak, ayrıca üretim faktörlerini etkin bir şekilde kullanmak amacıyla gerçekleştirdikleri yatırımlardır. Herhangi bir firma, etkinlik arayan yatırım gerçekleştirerek değişik ülkelerdeki farklı değer zincirlerine ait farklı malların üretimi üzerinde ayrı ayrı uzmanlaşmaktadır. Yatırımcı ucuz işgücüne erişim sağlayabildiği ülkelerde emek yoğun faaliyetlerini sürdürürken, gelişmiş olan ülkelerde ise daha çok sermaye ve teknoloji yoğun üretimlerini gerçekleştirir. Böylece firmalar, üretim kompozisyonlarını, üretim faktörlerinin maliyet arbitrajlarından yararlanarak, hedef pazarın yapısına göre çeşitlendirme yoluna giderler.

4- STRATEJİK VARLIK ARAYAN YATIRIMLAR

Yatırımcının uzun dönemde stratejik kazanç elde etmek amacıyla gerçekleştirdikleri yatırımlar olarak bilinen stratejik varlık arayan yatırımlar, firmaların rakiplerine karşı üstünlüğü elde tutmak, uzun dönemde büyüme ve yüksek kâr elde edebilmek amacıyla gerçekleştirdikleri yatırımlardır. Örneğin; herhangi bir firmanın AR-GE faaliyetlerini artırma amaçlı olarak başka bir firma ile birleşmesi ya da firmanın ileride artabilecek enerji ihtiyacı için şimdiden enerji sektöründe yatırımlar gerçekleştirmesi stratejik varlık arayan yatırımlardandır.

DOĞRUDAN SERMAYE YATIRIMLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Firmalar, doğrudan sermaye yatırımı gerçekleştirme kararı almadan önce, hedef ülkelerdeki mevcut birçok etkeni analiz etmekte, faaliyetlerini maksimum kâr ile sürdürebilecekleri üretim merkezlerini seçmektedirler. Yatırımcıların kararlarında yatırım yapılacak ülkenin politik durumu, ekonomik ve sosyal koşullarına ilişkin birçok faktör rol oynamaktadır.

A) PAZAR BÜYÜKLÜĞÜ

Yatırım gerçekleştirilecek hedef ülkenin pazar büyüklüğü, doğrudan sermaye yatırımlarının ana belirleyicilerinden biridir. Pazar büyüklüğü genellikle kişi başına düşen Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) ile ölçülmekte olup, GSYİH ve ülke nüfusu da piyasa büyüklüğünün belirlenmesinde kullanılan verilerdendir. Gerçekleştirilen birçok akademik çalışmada doğrudan sermaye yatırımları ile piyasa büyüklüğü arasında olumlu bir ilişki olduğu sonucuna varılmaktadır.

B) ÜRETİM FAKTÖRLERİ MALİYETLERİ

Hammadde ve doğal kaynaklara erişerek uygun maliyette girdi temini firmaların üretim maliyetlerini düşüren bir unsurdur. Ayrıca, ucuz işgücü de firmaların yatırım kararı almalarında önemli rol oynamakta olup, işgücünün sadece ucuz olması değil nitelikli olması da yatırımcı için önem taşımaktadır.

C) ÜÇÜNCÜ ÜLKE PAZARLARINA ULAŞIM İMKÂN LARI

Firmalar yatırım kararı alırken sadece ev sahibi ülkenin pazarını değil, sözkonusu ülke üzerinden üçüncü ülkelere de ulaşmayı hedeflemektedir. Bu çerçevede, hedef ülkenin üçüncü ülkelerle imzalamış olduğu serbest ticaret alanı ve gümrük birliği gibi ekonomik entegrasyona yönelik anlaşmalar, yatırımcılar tarafından dikkate alınmaktadır.

D) POLİTİK VE EKONOMİK İSTİKRAR

Firmalar için yatırım gerçekleştirecekleri ülkedeki politik istikrar, yatırımın geleceği açısından önemli bir yere sahiptir ve ev sahibi ülkedeki politik faktörler yatırımcıya öngörülebilirlik sağlamaktadır.

Öngörülemeyen bir politik ortam, demokrasi ve çok partili siyasi yönetim sistemindeki aksaklık ve eksiklikler yatırımcıların hedef ülkeye yöneliminde caydırıcı etki yaratmaktadır.

Ayrıca, ekonomideki istikrar da firmaların doğrudan sermaye yatırımı gerçekleştirme kararlarında önemli rol oynamakta, ekonomik dalgalanmalar ve döviz kuru dalgalanmaları, yüksek enflasyon, piyasadaki belirsizlikler yatırımcı için risk yaratacak unsurlar olarak görülmektedir.

E) YATIRIM TEŞVİKLERİ

Yatırımcının üretim maliyetlerinin düşürülmesinde önemli yeri olan mali teşvikler, ev sahibi ülkeler tarafından yurtdışı yatırımların çekilmesi için kullanılan önemli enstrümanlardan biri haline gelmiştir. Finansal teşvikler, vergi indirim ve istisnaları, uygun faizli krediler ev sahibi ülkeler tarafından yurtdışı yatırım çekmek için başvurulanan teşviklere örnek gösterilebilir.

F) ALTYAPI

Gerçekleştirilen ampirik çalışmalarda ev sahibi ülkedeki altyapı imkanları ile doğrudan sermaye yatırımları arasında pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ulaştırma, haberleşme, enerji gibi üretim ve pazarlama safhalarında hayati öneme sahip altyapı alanlarında yabancı yatırımcıya cazip imkânlar sunulması, firmaların hedef pazara yönelik üretimlerinin daha etkin bir şekilde gerçekleştirilmesine olanak tanımaktadır.

G) YASAL ALTYAPI

Şeffaf ve güvenilebilir bir hukuk sistemi yabancı yatırımcılar için önem taşıyan unsurlardan biridir. Gerçekleştirilecek yatırımın geleceği açısından yatırımcı firmanın kendisini güvende hissetmesi gerekmektedir. Yatırım mevzuatının düzenleme ve uygulamalar yönünden yabancı yatırımcılar ile yerli yatırımcılar arasında ayırım yapılmaması kuralı (ulusal muamele prensibi) çerçevesinde uygulanıyor olması, yabancı yatırımcıların kendilerini hukuken güvende hisset-

YURTDIŞI DOĞRUDAN YATIRIMLAR

meleri açısından önem taşımaktadır. Ayrıca, ev sahibi ülkenin imzalamış olduğu yatırımların korunmasına ilişkin anlaşmalar da yabancı yatırımcılara hukuki olarak güvence sağlamaktadır.

H) COĞRAFI VE KÜLTÜREL YAKINLIK

Coğrafi yakınlık doğrudan sermaye yatırımlarının karar alım sürecinde önemli rol oynamakta, coğrafi olarak kaynak ülkeye daha yakın ülkelerde yatırım yapmak firmalara ulaşım ve zaman maliyeti açısından avantajlar sağlamaktadır.

Öte yandan, kaynak ve ev sahibi ülke arasındaki kültürel yakınlık da doğrudan sermaye yatırımlarının hareketini belirleyen faktörlerdendir. Firmalar dil ve kültür açısından kaynak ülkelerine yakın olan ülkelerde yatırım gerçekleştirmeyi tercih etmektedir. Bu tarz yatırımlarda yerel pazar zevk ve tercihleri hedef ülkelerininkilerle çoğu zaman paralellik göstermekte, böylece firmaların pazara girişleri kolaylaşmaktadır. Türkiye'nin yurtdışı yatırımlarının ilk olarak Türk Cumhuriyetleri'nde yoğunlaşmaya başlaması kültürün doğrudan sermaye yatırımları üzerindeki etkisine örnek olarak gösterilebilir.

I) DİĞER BELİRLEYİCİLER

Doğrudan sermaye yatırımlarına ev sahipliği yapacak ülkenin vergilendirme politikaları ve vergi idaresinin etkinliği, yatırım yeri seçiminde değerlendirilen önemli hususlardandır.

Ev sahibi ülkedeki bürokratik yapı ve yabancı yatırımcıya yatırım sonrası sağlanan hizmetler de doğrudan sermaye yatırımlarının hareketlerinde önemli bir yere sahiptir. Firmalar, faaliyetlerini en etkin şekilde yürütmek amacıyla bürokratik işlemleri kolaylıkla halledebilecekleri, rüşvet ve yolsuzluğun minimum seviyelerde olduğu ülkelerde yatırımlarını gerçekleştirmeyi he-deflemekte, yatırımlarını gerçekleştirdikten sonra da gerek ilgili belgelerin temini gerek üre-

tim sırasında karşılaşılabilecek sorunların giderilmesi konularında ev sahibi ülke tarafından gerekli yardım ve kolaylıkların sağlanmasını beklemektedirler.

Diğer taraftan, ev sahibi hükümetlerin rekabet ve şirket satın alınmasına ilişkin politikaları, ülkenin dış ticarete açıklığı gibi diğer faktörler de yabancı yatırımcının iç ve dış piyasadaki faaliyetlerini doğrudan etkileyeceğinden, doğrudan sermaye yatırımlarının hangi ülkeleri tercih edeceğini belirlemektedirler.

DOĞRUDAN SERMAYE YATIRIMLARININ KAYNAK ÜLKE EKONOMİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Doğrudan sermaye yatırımlarının, gerek kaynak gerekse ev sahibi ülkelerin iktisadi ve siyasi yapısı üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Ülkeler; teknoloji ve sermaye transferi, istihdam artışı, ihracat çeşitlendirilmesi gibi birçok nedenden dolayı doğrudan sermaye yatırımlarını çekmek için çeşitli politikalar üretmektedirler.

Öte yandan, doğrudan sermaye yatırımlarının kaynak ülke üzerindeki etkileri hala tartışma konusudur. Doğrudan sermaye yatırımları, kaynak ülke açısından istihdam ve sermayenin yurtdışına kaçışı olarak görülse de uzun dönemde kaynak ülke üzerinde olumlu etkileri de sözkonusu olabilmektedir.

Doğrudan sermaye yatırımlarının ev sahibi ülke üzerindeki etkilerine ilişkin çalışmalar literatürde pek yaygın bir şekilde görülmekle birlikte, kaynak ülke üzerindeki etkilerine dair çalışmalar daha sınırlıdır.

Kaynak ülke üzerindeki etkileri, yatırımcı firmanın yatırımını hangi amaçla ve hangi yolla yaptığına göre olumlu ya da olumsuz olabilmekle beraber, doğrudan sermaye yatırımları kaynak ülkedeki yurt içi yatırımlar, istihdam, ihracat ve ekonomik yapı üzerinde önemli etkilere sahiptirler.

A) YURTDIŞI YATIRIMLARIN YURT İÇİ YATIRIMLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Doğrudan sermaye yatırımlarının yurt içi yatırımlar üzerindeki etkisi, kaynak ülkenin ekonomik yapısına ve firmanın yatırım kararının ardında yatan nedenlere göre değişim göstermekte olup, literatürdeki çalışmalarda hala kesin bir sonuca ulaşılammıştır. Üzerinde çalışılan ülkelerin ekonomik yapılarının farklı olması ve de çalışmalarda sınırlı sayıda firmaların baz alınması ortaya çıkan sonuçlardan genel bir yargıya ulaşılmasını engellemektedir.

Yurtdışı yatırımlar her ne kadar ülkeden sermaye çıkışı demek olsa da, gerçekleştirilen yatırımın finansmanı eğer yurtiçinden değil de, hedef ülke veya üçüncü ülkeler üzerinden sağlanıyorsa, yurt içindeki sermaye stokunda bir azalma meydana gelmemektedir. Bu tarz yatırımlar, kaynak ülkeye transfer edilen kârlar sayesinde sermaye stoğunun artarak yurt içi yatırımların finansmanında kullanılabilmesine imkân tanıyabilmektedir. Örneğin, firmalar yurtdışındaki üretimle maliyetleri düşürerek kazanılan maliyet avantajını yurt içindeki yatırımlara yansıtmaktadırlar.

Eğer yatırımcı firma, üretim aşamalarını yurt içi ve yurtdışında parçalı olarak yapıyorsa, yurtdışı ve yurt içindeki üretim bir zincir halinde birbirine bağımlı hale getirilmişse, yurtdışı yatırımların yurt içindeki yatırımları da artırması beklenmektedir. Böyle durumlarda yurtdışı ve yurt içi yatırımlar birbirlerinin ikamesi olmaktan ziyade, tamamlayıcı yatırımlar olarak ortaya çıkmaktadır.

Yurt içindeki yatırımların, uygun üretim maliyetleri ile üretim ve pazarlamada etkinlik (işgücü maliyeti ve etkinliği, hammadde kaynaklarının bolluğu, ticaret maliyetlerinin asgariye indirilmesi) nedeniyle yurtdışına taşınması ve ihracatı ikame etmesi durumunda ise yurt içi yatırımlarda azalma görülmektedir.

Son olarak, eğer firma stratejik varlık arayan yatırım gerçekleştiriyorsa, bir başka ifadeyle, yatırımla kaynak ülkede olmayan ve de uzun dönemde fay-

da sağlayacak bir varlığa erişim amaçlandıysa, söz konusu yatırımın uzun dönemde yurt içi yatırımları olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir. Firmanın, yurtdışındaki yatırımı sayesinde elde ettiği teknoloji ve bilgiyi yurt içine aktarması halinde, yurt içindeki yatırımlarının verimliliği artacaktır.

B) YURTDIŞI YATIRIMLARIN YURT İÇİ İSTİHDAM ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Yurtdışı yatırımlar, yurt içindeki istihdamın yurtdışına transferi olarak algılanmakla beraber, uzun dönemde yurt içi istihdamın niteliği ve niceliğini olumlu yönde etkileyebilmektedir. Firmalar üretimlerini yurtdışına kaydırırken; yönetim, pazarlama ve AR-GE faaliyetlerini yurt içinde bulunan merkezlerinde sürdürmektedirler. Bu durum ise, yurtiçindeki vasıflı işgücü talebini artırmaktadır. Diğer bir deyişle, yurtdışı yatırımlar vasıtasıyla yurt içindeki mavi yakalı istihdamı olumsuz etkilenirken, beyaz yakalı istihdamında artış görülebilmektedir.

Diğer taraftan, yurt içi üretim ile yurtdışı üretimin birbirini tamamlaması ve yurt içinden yurtdışındaki yatırıma ara mal ihraç edilmesi durumunda ise ülke içindeki yatırımlar, dolayısıyla istihdam da artacaktır.

Yurtdışı yatırımlar, kaynak ülkedeki istihdamın niteliğini de etkileyebilmektedirler. Firmalar yurtdışı yatırımlar ile vasıfsız işgücü ihtiyaçlarını, uygun maliyetlerle yurtdışından karşılamaktadırlar. Öte yandan, yurtdışı yatırımlar, firmanın operasyonlarının uluslararasılaşması bakımından yönetim ve pazarlama açısından vasıflı işgücünü gerektirmekte, bu durum yurt içindeki işgücünün nitelik ve etkinlik olarak gelişmesine yol açmaktadır.

C) YURTDIŞI YATIRIMLARIN YURT İÇİ EKONOMİK YAPI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Firmalar, gerçekleştirdikleri yurtdışı yatırımlar ile uluslararası rekabetin mevcut olduğu pazarlara giriş yapmakta ve böylesi bir rekabet ortamında varlığını

YURTDIŞI DOĞRUDAN YATIRIMLAR

sürdürebilmek için etkinliklerini ve performanslarını artırma yoluna gitmektedirler.

Uluslararası pazarda faaliyet göstermenin verdiği tecrübe ile üretimlerini daha etkin şekilde gerçekleştiren firmalar, kendi ülkelerindeki kaynakları da maksimum etkinlikle kullanabilme becerisini edinmektedirler. Bu durum; kaynak ülkedeki üretim, istihdam ve ihracatı olumlu yönde etkilemektedir.

Ayrıca, yurtdışı yatırımlar ile firmalar, kendi ülkelerinde mevcut olmayan teknoloji, *know-how* ve bilgiye ulaşma imkânını elde etmekte ve sözkonusu bilgi ve teknolojiyi kendi ülkelerine transfer etme imkânını bulmaktadırlar.

2.) 2017 YILI KÜRESEL YATIRIM HAREKETLERİ

GENEL

UNCTAD'ın 6 Haziran 2018 tarihinde yayımlanan 2018 Dünya Yatırım Raporu'nda, küresel doğrudan yabancı yatırım akımlarının zayıf ekonomik büyüme ve önemli politika risklerinin bulunduğu bir atmosferde, 2017 yılında % 23 oranında bir azalma ile 1,43 trilyon \$ olarak gerçekleştiği belirtilmektedir. Bu durum, GSYİH ve ticaretteki hızlandırılmış büyüme ile tezat oluşturmaktadır. Bu azalmanın bir nedeni sınır ötesi birleşme ve satın almaların değerinin %22 oranındaki bir düşüş ile 694 milyar \$'a gerilemesidir. Düşüşte etkili olan diğer bir unsur ise açıklanan sıfırdan yatırım rakamlarının %14 oranındaki azalma ile 720 milyar \$'a düşmesidir. Gelişmiş ekonomiler ile geçiş ekonomilerindeki Doğrudan Yabancı Yatırım (DYY) akımlarında keskin bir düşüş olmuş, gelişmekte olan ekonomilerde ise DYY akımları sabit kalmıştır.

2017 yılında en fazla yatırım çeken ilk 5 ülke Amerika Birleşik Devletleri (ABD) (275 milyar \$), Çin Halk

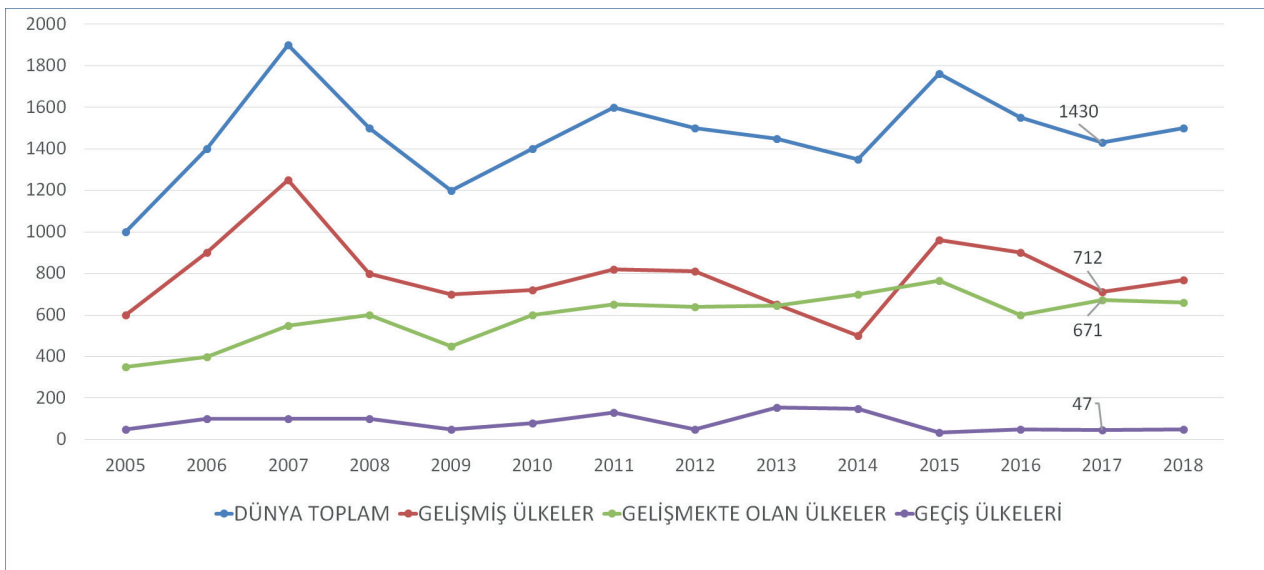
Cumhuriyeti (ÇHC) (136 milyar \$), Hong Kong (104 milyar \$), Brezilya (63 milyar \$) ve Singapur (62 milyar \$) olurken, en çok yatırım çıkışı olan ilk 5 ülke ise ABD (342 milyar \$), Japonya (160 milyar \$), ÇHC (125 milyar \$), Birleşik Krallık (100 milyar \$) ve Hong Kong (83 milyar \$) olmuştur.

2017 yılındaki DYY akımlarının sektörel değişimine bakıldığında tüm sektörlerde bir düşüşün olduğu gözlemlenmektedir. İmalat ve hizmet sektörlerinde birleşme ve satın alma değerleri düşmüş, ayrıca açıklanan sıfırdan yatırım düşüşleri temel olarak hizmet sektöründe meydana gelmiştir.

COĞRAFİ DAĞILIM

Raporda 2017 yılı küresel sermaye hareketlerindeki bölgesel dağılıma bakıldığında; gelişmiş ekonomilere yönelik yapılan yatırımların %37 düşüşle 712 milyar \$, gelişmekte olan ülkelere yönelik yapılan yatırımların önemli bir değişiklik olmaksızın 671 milyar

GRAFİK 1. Yıllar İtibarıyla Gelişmişlik Ölçütüne Göre Küresel Sermaye Girişleri (Milyar \$)*

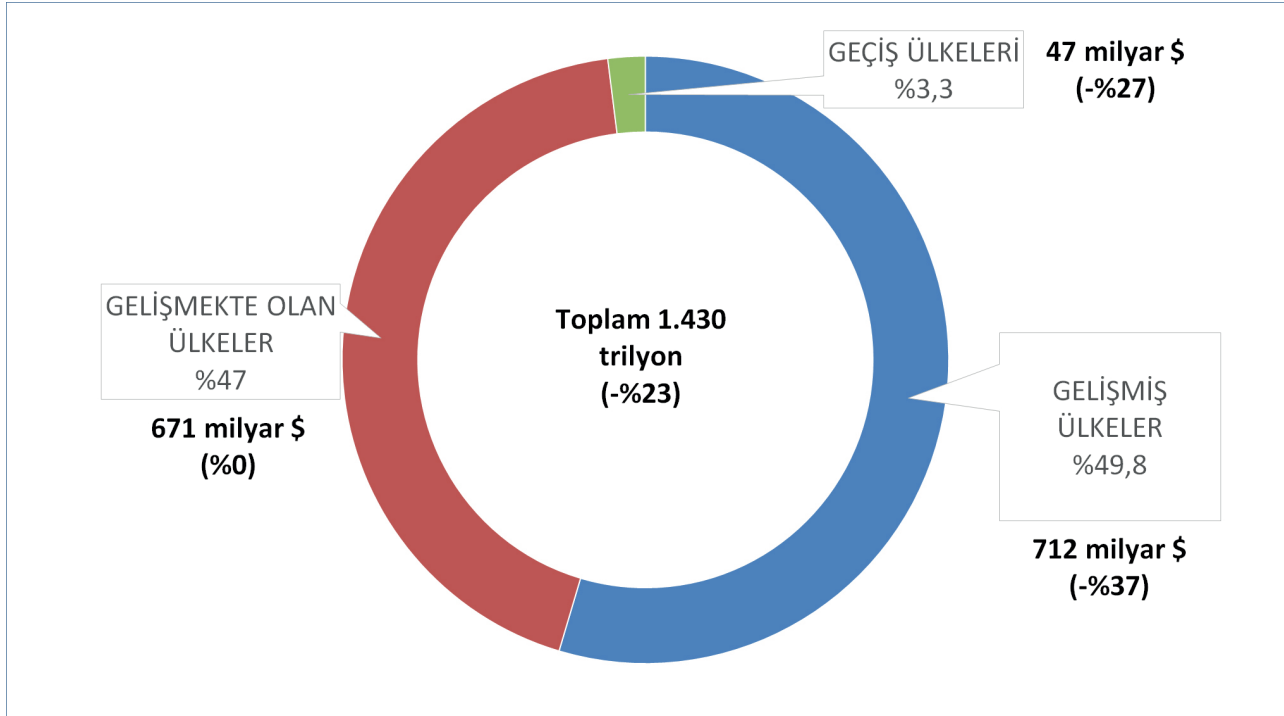

Kaynak: UNCTAD WIR 2018

* 2018 verileri projeksiyondur

2017 YILI KÜRESEL YATIRIM HAREKETLERİ

GRAFİK 2. 2017 Küresel Sermaye Girişleri; 2016 Yılı Karşılaştırması

Kaynak: UNCTAD WIR 2018

\$, Avrupa Birliği üyesi ülkelere giriş yapan doğrudan yabancı yatırımların %42 azalışla 304 milyar \$, diğer gelişmiş Avrupa ülkelerine yapılan yatırımların %26 düşüşle 30 milyar \$, kuzey Amerika'ya yapılan yatırımların %39 düşüşle 300 milyar \$, diğer gelişmiş ülkelere yapılan yatırımların %7 artışla 79 milyar \$, Afrika ülkelerine yapılan yatırımların %21 düşüşle 42 milyar \$, Latin Amerika ve Karayipler'e yapılan yatırımların %8 artışla 151 milyar \$, Asya ülkelerine yapılan yatırımların önemli bir değişiklik olmaksızın 476 milyar \$ ve geçiş ekonomilerine yapılan yatırımların ise %27 düşüşle 47 milyar \$ olarak gerçekleştiği görülmektedir.

A. AFRIKA

Afrika'ya giriş yapan DYY tutarı 2017 yılında bir önceki yıla göre %21 oranında azalarak 42 milyar \$ tutarında gerçekleşmiş, kıtanın küresel yatırım girişlerinden aldığı pay %2,9 olmuştur. Afrika'da 2017 yılında en çok DYY çeken ülkeler ise Mısır (7,4 milyar \$), Etiyopya (3,6 milyar \$), Nijerya (3,5 milyar \$), Gana (3,3 milyar \$) ve Fas (2,7 milyar \$) olmuştur.

Kıtaya yönelik DYY'lerin azalmasında zayıf seyreten petrol fiyatları ve diğer emtia fiyatlarının kıtaya yönelik sermaye girişleri üzerindeki makroekonomik etkileri etkili olmuştur.

Afrika'da 2017 yılında gerçekleştirilen birleşme ve satın almalar bir önceki yıla göre %64 oranında azalarak 3,4 milyar \$ tutarında gerçekleşmiş olup, söz konusu birleşme ve satın almalar hizmetler sektöründe yoğunlaşmıştır. Birleşme ve satın almalarda önde gelen ülkeler ise ABD ve ÇHC'dir.

2016 yılı sonu stok verilerine göre, kıtada en fazla yatırım yapan ülkeler ABD (57 milyar \$), İngiltere (55 milyar \$), Fransa (49 milyar \$), ÇHC (40 milyar \$) ve Güney Afrika Cumhuriyeti (24 milyar \$)'dir.

Afrika ülkelerinin 2017 yılında gerçekleştirdiği yurtdışı yatırımlar ise bir önceki yıla göre %8 oranında artarak 12 milyar \$'a ulaşmış olup, Güney Afrika Cumhuriyeti (7,4 milyar \$), Angola (1,6 milyar \$), Nijerya (1,3 milyar \$), Fas (1 milyar \$) ve Togo (0,3 milyar \$) önde gelen yatırımcı ülkeler olmuşlardır.

Emtia fiyatlarında ve makroekonomik göstergelerde iyileşme beklentisine ek olarak Afrika Kıtasal Serbest Ticaret Alanı Anlaşması'nın kıtaya yönelik yatırımları artıracığı fikrinden hareketle, 2018 yılında Afrika'ya yönelik DYY'lerin %20 artışla 50 milyar \$'a ulaşması beklenmektedir.

B. GEÇİŞ EKONOMİLERİ

2017 yılında geçiş ekonomilerine yönelik giriş yapan DYY tutarı bir önceki yıla göre %27 oranında azalarak 46,8 milyar \$'a düşmüş ve söz konusu ekonomilerin küresel yatırım girişlerinden aldığı pay %3,3 olmuştur. Geçiş ekonomilerinde 2017'de en çok yatırım çeken ülkeler Rusya (25,3 milyar \$), Azerbaycan (2,9 milyar \$), Sırbistan (2,9 milyar \$), Kazakistan (4,6 milyar \$) ve Türkmenistan'dır (2,3 milyar \$). 2017 yılında söz konusu ekonomilere yönelik DYY'nin düşüş göstermesinin ana nedeni BDT bölgesinin dört büyük yatırım çeken ülkeleri olan Rusya, Kazakistan, Azerbaycan ve Ukrayna'ya yönelik sermaye girişlerinin 2017 yılında azalması olmuştur. Gürcistan, Karadağ ve Sırbistan'a giriş yapan DYY 2017 yılında önemli artış göstermiş olsa da, bu artış, geçiş ekonomileri içinde doğal kaynaklara bağlı olan ekonomilerdeki kaybı telafi edememiştir.

Geçiş ekonomilerinde 2017 yılında gerçekleştirilen birleşme ve satın almalar bir önceki yıla göre %153 oranında artarak 12,7 milyar \$ tutarında gerçekleşmiş olup, söz konusu birleşme ve satın almalar petrol ve madencilik sektöründe yoğunlaşmıştır. Birleşme ve satın almalarda önde gelen ülkeler ise İsviçre ve ÇHC'dir.

2016 yılı sonu stok verilerine göre, geçiş ekonomilerinde en fazla yatırım yapan ülkeler Kıbrıs (31 milyar \$), Fransa (28 milyar \$), Almanya (24 milyar \$), ÇHC (23 milyar \$) ve İtalya (20 milyar \$) olmuştur.

Geçiş ekonomilerinin 2017 yılında gerçekleştirdiği yurtdışı yatırımlar ise %59 oranında artarak 40 mil-

yar \$'a ulaşmış olup, en çok yurtdışı yatırım yapan ülkeler ise Rusya (36 milyar \$), Azerbaycan (2,6 milyar \$), Kazakistan (0,8 milyar \$), Gürcistan (0,3 milyar \$) ve Sırbistan'dır (0,1 milyar \$).

Doğal kaynakların fiyatlarındaki iyileşme beklentisi ve iyileşen makroekonomik göstergeler ile birlikte 2018 yılında geçiş ekonomilerine yönelik DYY'nin olumlu bir hava seyrederek 55 milyar \$'a ulaşması öngörülmektedir.

C. GELİŞMİŞ EKONOMİLER

22017 yılında gelişmiş ekonomilere yönelik sermaye girişi %37 oranındaki düşüşle 712 milyar \$ olarak gerçekleşmiş olup, bu ekonomilerin dünya yatırım hareketlerinden aldığı pay %49,8 olarak kaydedilmiştir.

Bu ekonomilerde en çok DYY çeken ilk beş ülke ABD (275 milyar \$), Hollanda (58 milyar \$), Fransa (49,8 milyar \$), Avustralya (46,4 milyar \$) ve İsviçre (41 milyar \$) olmuştur. En çok yatırım çıkışı olan ülkeler ise ABD (342 milyar \$), Japonya (160,4 milyar \$), Birleşik Krallık (99,6 milyar \$), Almanya (82,3 milyar \$) ve Kanada (77 milyar \$) olmuştur.

Gelişmiş ekonomilere yönelik sermaye akımlarındaki düşmede Birleşik Krallık ile ABD önemli rol oynamıştır. Birleşik Krallık'a yönelik sermaye akımlarındaki azalmada ülkedeki sınır ötesi birleşme ve satın alma anlaşmalarının değerlerinde 2016 yılında yapılan anlaşmalara kıyasla yaşanan düşme etkili olurken; ABD'ye yönelik sermaye akımlarındaki düşmede şirketler arasında azalan krediler ve şirket yeniden yapılandırılmalarındaki azalma etkili olmuştur.

2017 yılında gelişmiş ekonomilerde yapılan birleşme ve satın alma tutarı %29'luk bir azalışla 569 milyar dolar tutarında gerçekleşmiştir. Birleşme ve satın alma tutarındaki bu düşüş imzalanan mega anlaşmaların değerindeki düşüşten ve çok uluslu şirket-

2017 YILI KÜRESEL YATIRIM HAREKETLERİ

lerin borçlarını azaltmak amacıyla tasfiyesinden kaynaklanmaktadır. Birleşme ve satın almalarda imalat sanayi ağırlığını korumuş olup, bu alanda başta Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri olmak üzere gelişmiş ekonomiler ön plana çıkmıştır.

Makroekonomik temellere göre yapılan tahminler; 2018 yılında Avrupa'ya yönelik DYY akımlarında %15 oranında, Kuzey Amerika'ya yönelik DYY akımlarında ise %5 oranında bir artış öngörmektedir.

D. LATİN AMERİKA VE KARAYİPLER

Latin Amerika ve Karayiplere DYY girişleri 2017 yılında %8 artarak 151 milyar dolara çıkmıştır. Bu ekonomilerin dünya yatırım hareketlerinden aldığı pay ise %10,6 olarak kaydedilmiştir.

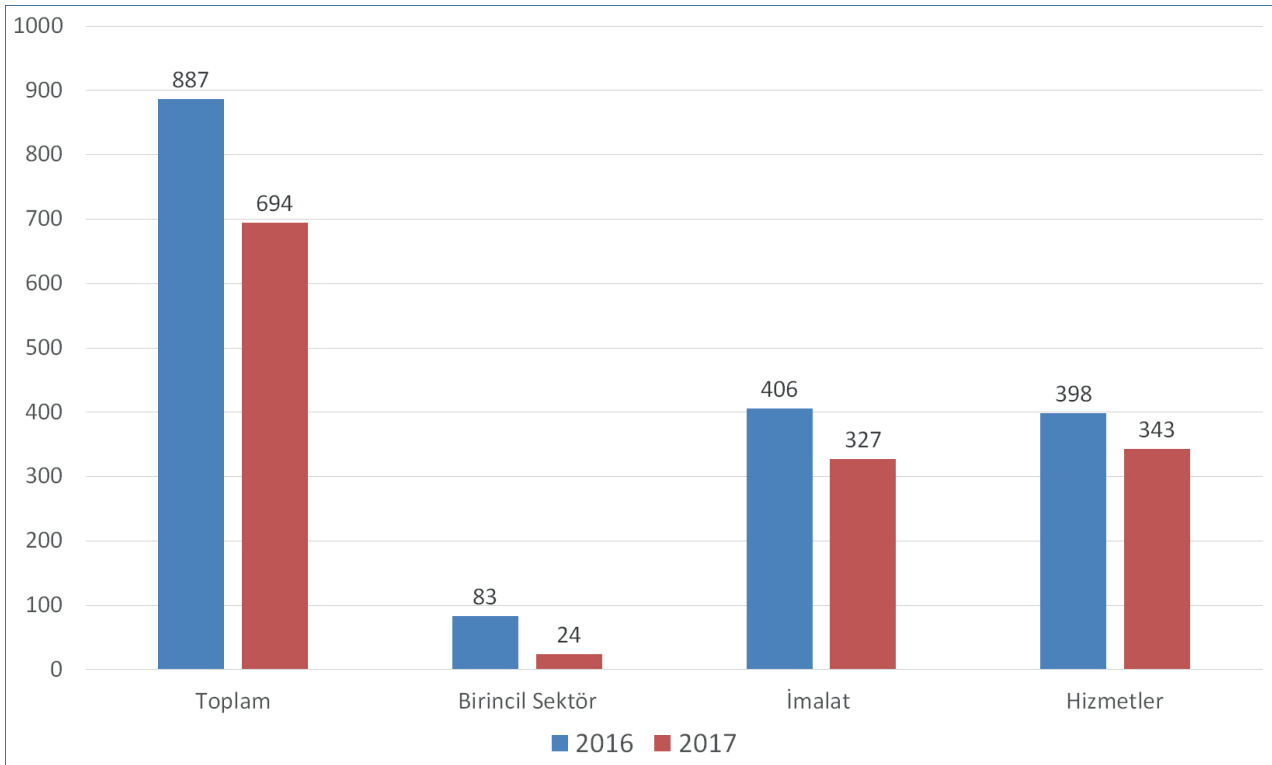
Sermaye girişleri yakın geçmişteki zirve seviyesi olan 2011 yılından uzakta olsa da son altı yıldaki ilk yükseliş olması bakımından kayda değerdir. Küresel ve yerel talepte gözlemlenen artış ile bera-

ber özellikle soya fasulyesi, maden-metal ve petrol gibi bölgenin temel ihraç ürünlerindeki fiyat artışı söz konusu geri dönüşü besleyen unsurlar olmuştur. Brezilya, Meksika, Arjantin ve Kolombiya gibi önemli pazarlardaki yükselen tüketim harcamalarının etkisiyle imalat sektöründe, özelde gıda ve genelde tüketim malları üretimine dönük, yatırımlarda artış gözlemlenmektedir. Bu bölgede en çok yatırım çeken ilk beş ülke; Brezilya (62,7 milyar \$), Meksika (29,7 milyar \$), Kolombiya (14,5 milyar \$), Arjantin (11,9 milyar \$) ve Peru'dur (6,8 milyar \$).

Bölgeden çıkan sermaye ise %86'lık artışla 17,3 milyar dolar olmuştur. En çok yatırım çıkışı olan ilk 5 ülke; Şili (5,1 milyar \$), Meksika (5,1 milyar \$), Kolombiya (3,7 milyar \$), Venezuela (2,2 milyar \$) ve Arjantin'dir (1,2 milyar \$).

2018 yılı için bölgenin aldığı veya gönderdiği yatırımların istikrarlı kalması veya marjinal bir düşüş yaşayarak 140 milyar \$ düzeyinde kalması beklenmektedir.

GRAFİK 3. 2017 Yılı Satınalım ve Birleşmelerin Sektörel Dağılımı (milyar \$), 2016 Yılı Karşılaştırması

Kaynak: UNCTAD WIR 2018

Bölgedeki pek çok ekonomi, ticaret ortaklarıyla ticari ilişkilerini çeşitlendirme ve bölgesel entegrasyonu derinleştirmek istemektedirler. ABD'nin Trans-Pasifik Ortaklığı'ndan (TPP) çekilmesi sonrasında bölge ülkelerinden Şili, Meksika ve Peru yola Trans Pasifik Ortaklığına Kapsamlı ve Aşamalı Geçiş Anlaşması (*Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership-CPTPP*) ile devam etmeyi tercih etmişlerdir. MERCOSUR'un (Güney Ortak Pazarı) 4 kurucu üyesi (Arjantin, Brezilya, Paraguay ve Uruguay) ile AB arasında ticaret anlaşması müzakereleri devam ederken Meksika ve AB, 1997 tarihli Ekonomik Ortaklık Anlaşması'nın modernize edilmesine dair müzakereleri Nisan 2018'de sonuçlandırmışlardır. Bununla beraber, iki büyük ticaret bloku olan MERCOSUR ve Pasifik İttifakı olası birleşme senaryolarını da gündeme gelmektedir. Söz konusu gelişmelerin, bölgedeki DYY hareketleri üzerinde uzun vadeli etkilerinin olması beklenmektedir.

2017 yılında Latin Amerika ve Karayipler'de yapılan birleşme ve satın alma tutarı 29,5 milyar \$ olup, birleşme ve satın almalar hizmetler sektöründe yoğunlaşmıştır.

E. GELİŞMEKTE OLAN ASYA

ÇHC'ye, ASEAN üyeleri ile Güney Kore'ye yönelik sermaye girişleri ve bölgede önemli ölçüde artan sınır ötesi şirket birleşme ve devralmaları geliştirmekte olan Asya'ya yapılan DYY'ye damga vurmuştur. Gelişmekte olan Asya'ya yapılan sermaye girişleri %0,1 artışla 475,8 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Bu ülkelerin dünya yatırım hareketlerinden aldığı pay ise %33,3 olmuştur. 2016 yılında 48 milyar dolar olarak gerçekleşen toplam birleşme ve satın alma miktarı 2017 yılında 79 milyar dolara çıkmıştır. Söz konusu işlemlerin çoğu Hong Kong (ÇHC), Hindistan ve Singapur'da gerçekleşmiştir.

Bu bölgede en çok yatırım çeken ilk beş ülke; ÇHC (136,3 milyar \$), Hong Kong (104,3 milyar \$), Singa-

pur (62 milyar \$), Hindistan (39,9 milyar \$) ve Endonezya (23,1 milyar \$) olmuştur.

Gelişmekte olan Asya kaynaklı DYY akışları %9 düşerek 2017'de 350 milyar dolar olarak seviyesinde kalmıştır. Bu düşüşe rağmen, küresel DYY çıkışının %25'i yine de Gelişen Asya kaynaklıdır. Bölge bu oran ile dünyadaki en büyük DYY kaynağı olma özelliğini korumuştur.

Bu bölgede en çok yatırım çıkışı olan ülkeler; ÇHC (124,6 milyar \$), Hong Kong (82,8 milyar \$), Güney Kore (31,7 milyar \$), Singapur (24,7 milyar \$) ve Tayland (19,3 milyar \$) olmuştur.

2018 yılı için yapılan öngörülere göre geliştirmekte olan Asya ülkelerine yapılacak yatırımların durgun bir seyir izleyeceği, ÇHC'ye yapılacak yatırımların artmaya devam edebileceği, bölgeden yapılacak sermaye çıkışlarında ise ılımlı bir artışın olacağı tahmin edilmektedir.

F. EN AZ GELİŞMİŞ ÜLKELER

En Az Gelişmiş Ükelere (EAGÜ) DYY girişleri %17 düşerek 26 milyar \$ olmuştur. Bu ülkelerin dünyadaki yatırım akımlarından aldığı pay %1,8 olmuştur. Asya ve Okyanusya'daki EAGÜ'lerdeki DYY girişlerindeki ciddi artışın başını Myanmar ve Kamboçya çekmektedir. Ancak, Afrika'daki EAGÜ ve Haiti'ye yönelik toplam DYY akışları %31 düşmüştür. Bölgedeki düşüşlerde Angola ve Mozambik öne çıkmıştır. Sınır ötesi birleşme ve satın almalar ise çok önemli bir fark yaratmamıştır, zira temel olarak madencilik ve petrol arama çıkarma faaliyetlerinde hâlihazırda yabancılara ait olan yatırımlar el değiştirmiştir.

Sıfırdan yatırım projelerine bakıldığında 2017'de %43 düşüş ile 4 yılın en düşük seviyesine geldiği

2017 YILI KÜRESEL YATIRIM HAREKETLERİ

görülmektedir. Gelişmekte olan ülkelere gelen ve özellikle Bangladeş, Kamboçya ve Myanmar'ı hedefleyen yabancı yatırımcılar sermaye harcama planlarında, bilhassa hizmetler sektöründe, vites küçültmüşlerdir.

Bölgede en çok yatırım çeken ilk 5 ülke; Myanmar (4,3 milyar \$), Etiyopya (3,6 milyar \$), Kamboçya (2,8 milyar \$), Mozambik (2,3 milyar \$) ve Bangladeş'tir (2,2 milyar \$).

2018 yılı için Afrika'ya giren DYY'lerin artışıyla beraber EAGÜ'ler için de bir toparlanma yaşanabileceği tahmin edilmektedir. Afrika Kıtası Serbest Ticaret Alanı'nın (AfCFTA) EAGÜ için faydalı olması ve bölgeye sermaye akışı için teşvik edici olması beklenmektedir. Öte yandan, ASEAN merkezli ÇUŞ'ların ASEAN içerisinde yer alan EAGÜ'ye yatırım için değerlendirmelerinin müspet olduğu görülmektedir.

G. DENİZE ÇIKIŞI OLMAYAN GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER

Denize Çıkışı Olmayan Gelişmekte Olan Ülkeler (DÇOGOÜ)'e yönelik DYY girişi 2017 yılında bir önceki yıla göre %3 oranında artış göstererek 23 milyar \$'a ulaşmış olup, söz konusu ülkelerin küresel sermaye girişlerinden aldığı pay %1,6 olmuştur. DÇOGOÜ arasında 2017 yılında en fazla yatırım çeken ülkeler Kazakistan (4,6 milyar \$), Etiyopya (3,6 milyar \$), Azerbaycan (2,9 milyar \$), Türkmenistan (2,3 milyar \$) ve Moğolistan'dır (1,5 milyar \$).

Söz konusu ülkelerde 2017 yılında gerçekleştirilen birleşme ve satın almalar bir önceki yıla göre %97 oranında azalarak 15 milyar \$ tutarında gerçekleşmiş olup, bahse konu birleşme ve satın almalar hizmetler sektöründe yoğunlaşmıştır. Birleşme ve satın almalarda önde gelen ülkeler ise Kanada ve Avusturya olmuştur.

2017 yılı sonu stok verilerine göre, DÇOGOÜ'de en fazla yatırım yapan ülkeler ise ÇHC (29 milyar \$), Fransa (13 milyar \$), Kanada (6 milyar \$), Rusya (5 milyar \$) ve Güney Afrika Cumhuriyeti (4 milyar \$) olmuştur.

DÇOGOÜ'ye yönelik DYY'lerin 2018 yılında daha fazla artış göstermesi beklense de, söz konusu ülkelerdeki belirsizlik ve kırılganlığın DYY açısından devam etmesi öngörülmektedir.

H. GELİŞMEKTE OLAN KÜÇÜK ADA ÜLKELERİ

Gelişmekte Olan Küçük Ada Ülkelerine (GOKAÜ) yönelik DYY girişleri 2017 yılında bir önceki yıla göre %9 oranında artış göstererek 4,1 milyar \$'a ulaşmış, söz konusu ülkelerin küresel yatırım girişlerinden aldığı pay %0,3 olmuştur. 2017'de GOKAÜ arasında en fazla yatırım çeken ülkeler Bahamalar (0,9 milyar \$), Jamaika (0,9 milyar \$), Maldivler (0,5 milyar \$), Morityus (0,3 milyar \$) ve Fiji'dir (0,3 milyar \$). Söz konusu ülkelere yönelik sermaye artışının büyük bir kısmı Barbados'taki turizm yatırımları ile Trinidad ve Tobago'daki enerji yatırımlarından kaynaklanmaktadır.

Söz konusu ülkelerde 2017 yılında gerçekleştirilen birleşme ve satın almalar bir önceki yıla göre %3050 oranında artarak 2,6 milyar \$ tutarında gerçekleşmiş olup, söz konusu birleşme ve satın almalar hizmetler ile madencilik sektöründe yoğunlaşmıştır. Birleşme ve satın almalarda Avrupa ülkeleri ön plana çıkmaktadır.

2017 yılı sonu stok verilerine göre, GOKAÜ'de en fazla yatırım yapan ülkeler Kanada (67 milyar \$), ABD (59 milyar \$), Brezilya (32 milyar \$), Hindistan (12 milyar \$) ve Singapur'dur (12 milyar \$).

GOKAÜ'ye yönelik DYY'lerin önümüzdeki dönemde de kırılgan bir şekilde seyredeceği öngörülmektedir.

KÜRESEL YATIRIMLARDA BAŞLICA SEKTÖRLER

2017 yılında hem açıklanan sıfırdan yatırım rakamlarında hem de net sınır ötesi birleşme ve satın alma değerinde önemli düşüşler yaşanmıştır. Net sınır ötesi birleşme ve satın alma faaliyetlerinin değeri her üç sektörde de (birincil sektör, imalat ve hizmetler) düşmüştür. Birincil sektördeki birleşme ve satın alma değeri %70 oranında düşüşle 24 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Endüstri düzeyinde bakılırsa; madencilik, yiyecek-içecek, ve elektronik sektörlerinde sert düşüşler olduğu, makine ve ekipman, ticari hizmetler, bilgi ve iletişim sektörlerinde ise değer artışları olduğu görülmektedir.

Sıfırdan yatırımlarda ise birincil sektörde %61, hizmetler sektöründe %25 oranında bir düşüş olmuş, imalat sektöründe ise %14 oranında bir artış olduğu gözlenmiştir. Sıfırdan yatırımlarda hizmetler ve imalat sektörlerindeki proje değerleri neredeyse aynı olup, 350 milyar \$'dır.

KÜRESEL YATIRIM HAREKETLERİNE İLİŞKİN 2018 YILI BEKLENTİLERİ

Küresel DYY akımlarının 2018 yılı için %5 gibi çok küçük bir oranda artışla 1,5 trilyon \$ olması beklenmektedir. 2018 yılı için %5 oranında bir artış olması beklenmekle birlikte birçok risk faktörü de bulunmaktadır. Bu risk faktörleri arasında jeopolitik riskler, ticaretteki artan gerilim, korumacı politikalara geçiş eğilimi sayılmaktadır. Ayrıca, ABD'deki vergi reformu ve artan vergi rekabetinin küresel yatırım modellerini önemli ölçüde etkileyeceği hususu da öngörüler arasındadır.

YATIRIM VE YENİ ENDÜSTRİ POLİTİKALARI

Raporda bu yıl yatırım ve yeni endüstri politikaları ilişkisine özel bir bölüm ayrılmış ve UNCTAD'ın endüstri politikalarına ilişkin yaptığı anket çalışması so-

nuçlarına değinilmiştir. Söz konusu anket sonuçları, son 10 yıldır gelişmiş ve gelişmekte olan dünyada en az 101 ülkenin resmi olarak endüstri geliştirme stratejileri uyguladığını göstermektedir. Modern endüstri politikaları, yatırım politikası eğilimlerinin önemli bir itici gücü haline gelmiştir.

Raporda, endüstri politikaları *build-up*, *catch-up* ve yeni endüstri devrimi olmak üzere üç kategoriye ayrılarak incelenmiştir. *Build-up* stratejileri fiziksel altyapının, yolların, limanlar ile havalimanlarının ve telekomünikasyon altyapılarının geliştirilmesine yönelik endüstri politikalarına ağırlık verir. Ayrıca, KOBİ'lerin finansal kaynaklara ulaşmalarının sağlanmasına yönelik politikaları içerir. *Catch-up* stratejileri ise daha ziyade vasıf geliştirilmesi, KOBİ'lerin desteklenmesi, ihracat destekleri ve yerli işletmelerin gelişmelerini sağlamak üzere kamu alımlarının sağlanmasına yönelik politikaları içerir. Yeni endüstri devrimine dayanan politikalar ise endüstri ekosisteminin inovasyona dayalı Kamu Özel Sektör Ortaklıkları (*Public-Private Partnerships* - PPP) ve AR-GE enstitüleri ile birlikte güçlendirilmesini amaçlayan politikalarlardır.

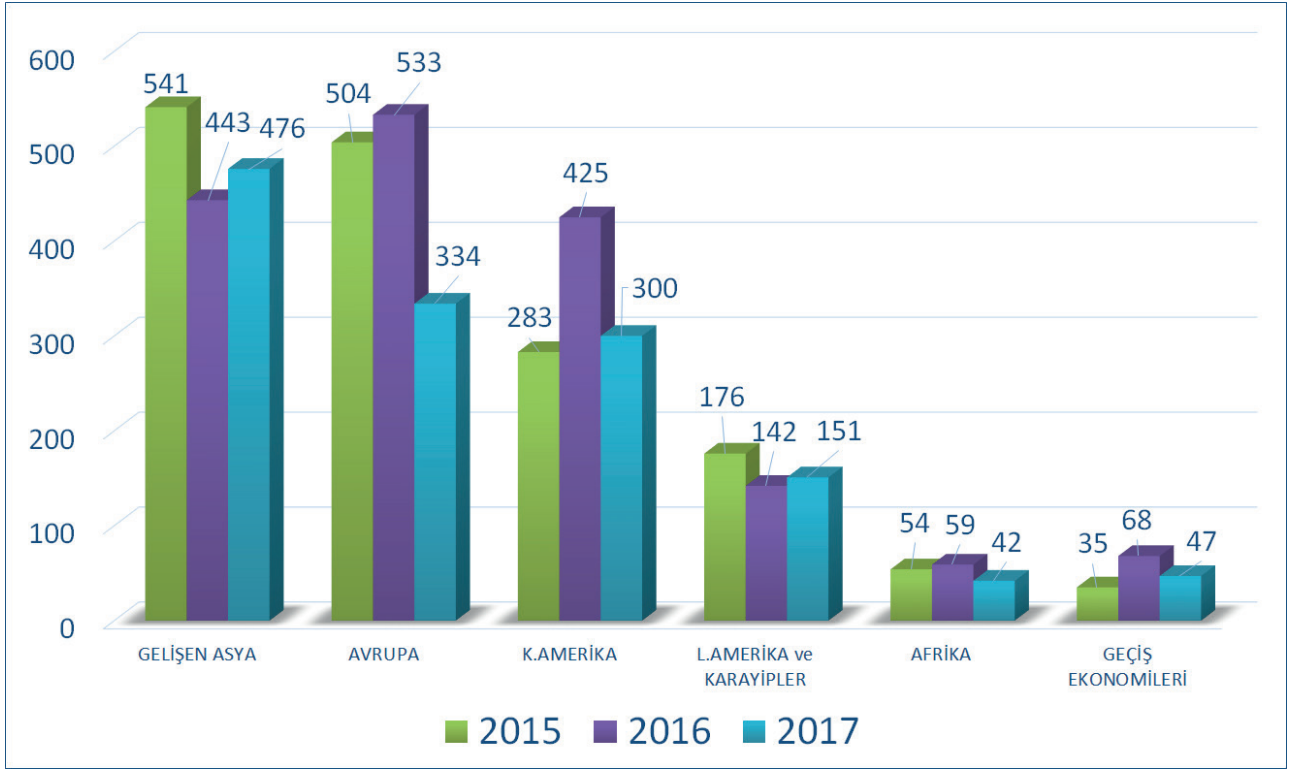
Modern endüstri politikalarının büyük çoğunluğu; temel teşvik ve performans şartları, özel ekonomik bölge politikaları, yatırım teşvikleri ve yatırım izleme mekanizmaları gibi ayrıntılı yatırım politikası araçlarını içermektedir.

Temel teşvik politikaları endüstri politikalarında en çok kullanılan araçlardan biri olmaya devam etmektedir. Ayrıca, performans şartları çok uluslu şirketlerin endüstriyel kalkınmaya katkı sağlamaları konusunda oldukça yaygın kullanılmaktadır.

Özel Ekonomik Bölge (ÖEB) uygulamaları ise dünyada hızla artmaya ve çeşitlenmeye devam etmektedir. Birçok ülkede, salt ihracatı geliştirmeye yönelik ÖEB'ler katma değeri olan bölge uygulamalarına dönüşmekte ve bu bölgelerin yeni türleri ortaya çıkmaktadır.

2017 YILI KÜRESEL YATIRIM HAREKETLERİ

GRAFİK 4. Bölgelere Göre Sermaye Girişleri (milyar \$)

Kaynak: UNCTAD WIR 2018

Spesifik endüstrilerin cezbedilmesini sağlayan stratejiler ile farklı bölgeler arasındaki zincir, ayrıca *build-up* ya da *catch-up* stratejisi uygulayan ülkelerdeki küresel değer zinciri entegrasyonu endüstriyel gelişmeyi sağlamaktadır. Yüksek teknoloji bölgeleri ya da endüstri parkları ise gün geçtikçe yeni endüstri devrimi kategorisine giren politikaların temel araçları olmaya başlamaktadır.

Yatırım izleme politikaları da son yıllarda yaygınlaşmaya başlamıştır. İmalat sanayii belirli hassas sektörler hariç olmak üzere yabancı mülkiyet kısıtlamalarından daha az etkilenmeye başladıysa da bazı altyapı sektörlerinde kısıtlamalar devam etmektedir.

Özetle, yatırım politikaları endüstri politikalarının temel bir aracı olup, her üç endüstri politika kategorisi de farklı politika araçlarına vurgu yapmakta ve yatırımların endüstri kapasitesinin gelişmesine olan kat-

kısını maksimize etmek için farklı sektörlerle, ekonomik faaliyetlere ve mekanizmalara odaklanmaktadır.

Raporda ayrıca, modern endüstri politikalarının sürdürülebilir kalkınma stratejilerine katkı sağlayabilmesi için karar vericilerin sosyal ve çevre ile ilgili politikalar da dâhil olmak üzere ulusal ve uluslararası yatırım politikaları ile olan uyum ve sinerjilerini artırmaları gerektiğine vurgu yapılmakta, bu kapsamda, piyasa ve devletin rolleri arasında denge kurmaları ve aşırı düzenlemeye gitmekten kaçınmaları gerektiği belirtilmektedir.

3.) TÜRKİYE'NİN YURTDIŞI YATIRIMLARININ TESPİTİ

EKONOMİ BAKANLIĞI ANKETLERİ

637 sayılı Ekonomi Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile ihdas edilen Serbest Bölgeler, Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü, yurtdışında yapılacak yatırımlara ilişkin mevzuatı hazırlamak ve uygulamak, yurtdışı yatırımların gözetim, denetim ve yönlendirilmesine ilişkin önlemleri almak ve bu hususlarla ilgili düzenlemeler yapmak, sektör ve ülke bazında gerekli tedbirleri almak, kalkınma planları ve yıllık programlardaki ilke, hedef ve politikalar çerçevesinde yurtdışındaki Türk yatırımlarının desteklenmesi ve yönlendirilmesi konularında öngörülen teşvik tedbirlerini hazırlamak, uygulamak, uygulamayı takip etmek ve değerlendirerek gerekli tedbirleri almak ile görevlendirilmiştir.

Bu kapsamda, Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışındaki yatırımlarına ilişkin verilerin Bakanlığımız tarafından toplanmasına ilişkin mevzuat 11 Haziran 2015 tarihli ve 29383 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Ülkemizde de, yurtdışındaki örnekleri gibi, katılımı zorunlu olan anketler yoluyla gerçekleştirilen veri toplama çalışmasına yönelik olarak T.C. Ekonomi Bakanlığı Serbest Bölgeler Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü ile Bilgi İşlem Dairesi işbirliğinde yurtdışı sermaye yatırımlarına ilişkin kapsamlı verilerin yatırımcılar tarafından doğrudan Bakanlığımıza ulaştırılmasına ve verilerin işlenmesine imkân sağlayan web tabanlı bir sistem kurularak **dy.ekonomi.gov.tr** adresi üzerinden hizmete sunulmuştur.

ANKET METODOLOJİSİ

Yurtdışına yönelik doğrudan sermaye yatırım verilerinin derlenmesi, firmalar arasındaki ilişkilerin girift-

liği sebebiyle oldukça karmaşık ve istatistiki açıdan çalışılması zor bir alandır. Bu itibarla, IMF ve OECD gibi uluslararası kuruluşlar, sözkonusu verilerin belli standartlar ve kriterler çerçevesinde düzenlenmesine yönelik çalışmalarını sürdürmektedir. Sözkonusu standartlar, ödemeler dengesi ve uluslararası yatırım pozisyonu istatistiklerinin tutarlı, karşılaştırılabilir ve güvenilir bir şekilde derlenmesini sağlamaktadır.

T.C. Ekonomi Bakanlığı Yurtdışı Yatırım Modülü üzerinden talep edilen veriler ve bu verilerin derlenmesinde izlenen kurallar, OECD ve IMF tarafından hazırlanan mevcut en güncel kılavuzlar konumundaki OECD Doğrudan Yatırım Tanımları (Versiyon 4) ve IMF Ödemeler Dengesi Hesaplamaları (Versiyon 6) el kitaplarındaki tanım ve kaideler çerçevesindeki metodoloji ile uyumludur.

YURTDIŞI YATIRIM ANKETİ - 2018

27 Nisan – 22 Mayıs 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilen Yurtdışı Yatırım Anketi – 2018 için T.C. Ekonomi Bakanlığı Yurtdışı Yatırım Veritabanında kayıtlı 1.602 yatırımcının yanı sıra, 2017 yılı içerisinde yurtdışına bankacılık sistemi üzerinden gerçekleştirilen sermaye transferleri de incelenerek tespit edilen yatırımcılar da dâhil, toplam 1.886 yatırımcıya anket bildiriminde bulunulmuştur.

Ankette “Yatırımcı Bilgileri”, “Yatırım Bilgileri”, “Hisse Oranları”, “Sermaye Bilgileri”, “Borç Alacak Bilgileri” ve “Ters Yatırım Bilgileri”ne yönelik veri toplanmıştır. Yatırımcılardan elde edilen veriler değerlendirilirken;

- Gerçek kişilerden son 1 sene itibarıyla yerleşik oldukları ekonominin Türkiye olduğunu belirtenlerin yatırımları istatistiki olarak kayda alınmaktadır.

TÜRKİYE'NİN YURTDIŞI YATIRIMLARININ TESPİTİ

- T.C. Ekonomi Bakanlığı tarafından yapılan anket çalışmaları, 2016 yılı öncesinde yapılan çalışmalardan farklı olarak yatırımların ilk yatırım ülkesi / nihai yatırım ülkesi kriterleri çerçevesinde tespit ve tasnif edilmesine imkân tanımaktadır. Ankette derlenen yurtdışı yatırım bilgilerinden “ilk yatırım ülkesi” (*immediate investment country*) kriterine uyanlar yayımlanmaktadır.

- “Yatırım üzerinde önemli ölçüde bir etkiye sahip olma” kriteri çerçevesinde yatırımcıların “en az yüzde 10 oranında” hisse sahibi oldukları yatırımlarına ülkemiz yurtdışı sermaye yatırımları stokunda yer verilmektedir.

- Yatırımların değerlemesinde, “Özkaynakların Defter Değeri Yöntemi” esas alınmaktadır. “Özkaynakların Defter Değeri Yöntemi” yatırım değeri tanımına uyumlu olarak, yurtdışı yatırımlara ilişkin olarak bir önceki yıl sonu itibarıyla “ödenmiş sermaye”, “rezervler”, “geçmiş yıllar kar veya zararı” ve “dönem net karı veya zararı” sorularak özkaynaklar üzerinden “yatırımların sermaye pozisyonu” tespit edilmektedir.

- Metodolojik olarak “Özkaynakların Defter Değeri Yöntemi” kullanılmakla birlikte, yatırımcılara yatırımlarının piyasa değerleri, yatırımlarında istihdam edilen Türk ve yabancı çalışan sayısı, yatırımlarının Türkiye ile ihracat ve ithalatı ile ciro bilgileri de sorulmaktadır.

- Uluslararası kuruluşlar metodolojisine göre, yatırımcılara Nihai Kontrol Sahibi Firma/Grup/Holding/Diğer Tüzel Kişi (NKS) bilgisi de sorulmaktadır. NKS, yatırımcının yönetiminde direkt %50’den fazla oy kullanma hakkına sahip olmakla yatırımcı firmayı kontrol eden veya dolaylı olarak başka bir firma veya firmalar zinciri üzerinden (zincirdeki her bir firmanın hissedarı olduğu altındaki firmanın yönetiminde %50’den fazla oy kullanma hakkına sahip olması kaydıyla) yatırımcı firmayı kontrol eden Firma/Grup/

Holding/Tüzel Kişi’dir.

- Yatırımların bir önceki yıl sonu itibarıyla yatırımcılarıyla, yatırımcılarının varsa doğrudan yatırımcı olduğu Türkiye’de yerleşik diğer firmalarla ve NKS’nin varsa doğrudan yatırımcı olduğu Türkiye’de yerleşik diğer firmalarla olan ticari (ihracat/ithalat işlemleri nedeniyle oluşan), nakdi (kredi sözleşmesine bağlanmış) ve cari (herhangi bir sözleşmeye bağlı olmaksızın) borç ve alacakları sorularak “yatırımların borç-alacak pozisyonu” tespit edilmektedir.

- Sermaye ve borç-alacak pozisyonlarının toplanması ile “net yatırım pozisyonu”na ulaşılmaktadır.

- Yurtdışı yatırımlar, “nihai yatırım ülkesi” (*ultimate investment country*) kriterine göre de tasnif edilmektedir. Bu kapsamda, yatırımcının, 1. basamaktan sonraki basamaklarda yer alan yatırımlarındaki hisse oranlarının tespitinde çarpım yöntemi kullanılmaktadır.

YURTDIŞI YATIRIMLARIN DEĞERLEME YÖNTEMİ

“OECD Doğrudan Yatırım Tanımları El Kitabında (Versiyon 4)” ve IMF “Ödemeler Dengesi Hesaplamaları El Kitabı (Versiyon 6)”nda yurtdışı yatırımlara ilişkin değerlendirme işleminin, prensip olarak, yatırımın piyasa değerine göre yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Halka arz edilmemiş firmaların değerlemesinde ise OECD ve IMF tarafından çeşitli yöntemler önerilmektedir.

Bir yatırım işletmesinin değerini Uluslararası Muhasabe Standartları’na göre değerlemeyi içeren “Öz Kaynakların Defter Değeri” yöntemi, yatırımcıların yatırım bilgilerini daha kolay aktarabilmesini ve bu bilgilerin yeknesak bir biçimde derlenebilmesini sağlamaktadır.

ÖZ KAYNAKLARIN DEFTER DEĞERİ (OWN FUNDS BOOK VALUE - OFBV)

OECD tarafından hazırlanan Doğrudan Yatırım Tanımları El Kitabı (Versiyon 4)’te tanımlanan “Öz Kaynakların Defter Değeri” Yöntemine göre yatırımın değeri, muhasebe kalemleri olarak “ödenmiş sermaye”, “rezervler” ve “dönem karını veya zararını da içerecek şekilde dağıtılmamış tüm kar ve zararların net değeri”ni içerir.

Firmalarımızın yurtdışı yatırımlarının hemen hemen tamamının piyasa değerlemesinin yapılmamış olması nedeniyle yapılan anket çalışmasında değerlendirme değeri olarak “öz kaynakların defter değeri” kullanılmakta ve uluslararası kuruluşlara bu şekilde raporlanmaktadır.

2017 YILI KÜRESEL YATIRIM HAREKETLERİ

4.) 2017 YILI SONU İTİBARIYLA TÜRKİYE’NİN YURTDIŞI YATIRIMLARI

I. GENEL

“Yurtdışı Yatırım Anketi – 2018” çalışması sonucunda, Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışında gerçekleştirdikleri 1.869 yatırımın 31 Aralık 2017 itibarıyla sermaye pozisyonu 38 milyar \$ olarak tespit edilmiştir.

Yatırımcı ile yurtdışı yatırım arasındaki borç ilişkisinin de dikkate alındığı net yatırım pozisyonuna göre Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışı yatırımlarının tutarı ise 46,3 milyar \$’dır.

II. SERMAYE POZİSYONUNA GÖRE YURTDIŞI YATIRIMLAR

TABLO 1. YURTDIŞINDAKİ TÜRK YATIRIMLARI

YATIRIM SAYISI	SERMAYE POZİSYONU (\$)	BORÇ POZİSYONU (\$)	NET YATIRIM POZİSYONU (\$)
1.869	37.988.548.924	8.299.539.367	46.288.088.291

TABLO 2. ÜLKE GRUPLARI

BÖLGE	ÜLKELER
AB 28	AB Üyesi Ülkeler
Diğer Avrupa	Andorra, Arnavutluk, Belarus, Bosna Hersek, Cebelitarık, Faroe Adaları, İsviçre, İzlanda, Karadağ, KKTC, Kosova, Liechtenstein, Makedonya, Moldova, Norveç, Rusya Federasyonu, San Marino, Sırbistan, Ukrayna, Vatikan,
Kuzey Afrika	Ceuta, Cezayir, Libya, Mellila, Mısır, Tunus,
Diğer Afrika	Kuzey Afrika dışında kalan Afrika Ülkeleri
Kuzey Amerika	ABD, Grönland, Kanada, St.Pierre ve Miquelon
Orta Amerika ve Karayipler	ABD Virgin Adaları, Bahamalar, Bermuda, Cayman Adaları, Curaçao, Sint Maarten, Dominik Cumhuriyeti, El Salvador, Guetemala, Honduras, İngiliz Virgin Adaları, Küba, Meksika, Nikaragua, Panama, St.Knits ve Nevis dahil ülkeler
Güney Amerika	Arjantin, Bolivya, Brezilya, Ekvator, Falkland Adaları, Guyana, Kolombiya, Paraguay, Peru, Surinam, Şili, Uruguay, Venezüella
Yakın ve Ortadoğu	Azerbaycan, Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Ermenistan, Filistin, Gürcistan, Irak, İran, İsrail, Katar, Kuveyt, Lübnan, Suriye, Suudi Arabistan, Umman, Ürdün, Yemen
Diğer Asya	Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan, Türkmenistan dahil tüm diğer Asya ülkeleri
Avustralya ve Yeni Zelanda	Avustralya ve Yeni Zelanda ile birlikte Cocos, Christmas, Cook, Heard ve McDonald Adası, Niue Adası, Norfolk, Tokelau Adaları
Diğer Okyanusya ve Kutup Böl. Ülkeleri	Guam, Kiribati, Kuzey Mariana Adaları, Marshall Adaları, Mikronezya, Nauru, Papua Yeni Gine, Samoa, Solomon Adaları, Tuvalu, Yeni Kaledonya ve diğer ülkeler

2017 YILI SONU İTİBARIYLA TÜRKİYE'NİN YURTDIŞI YATIRIMLARI

A. YURTDIŞI YATIRIMLARIN BÖLGELERE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

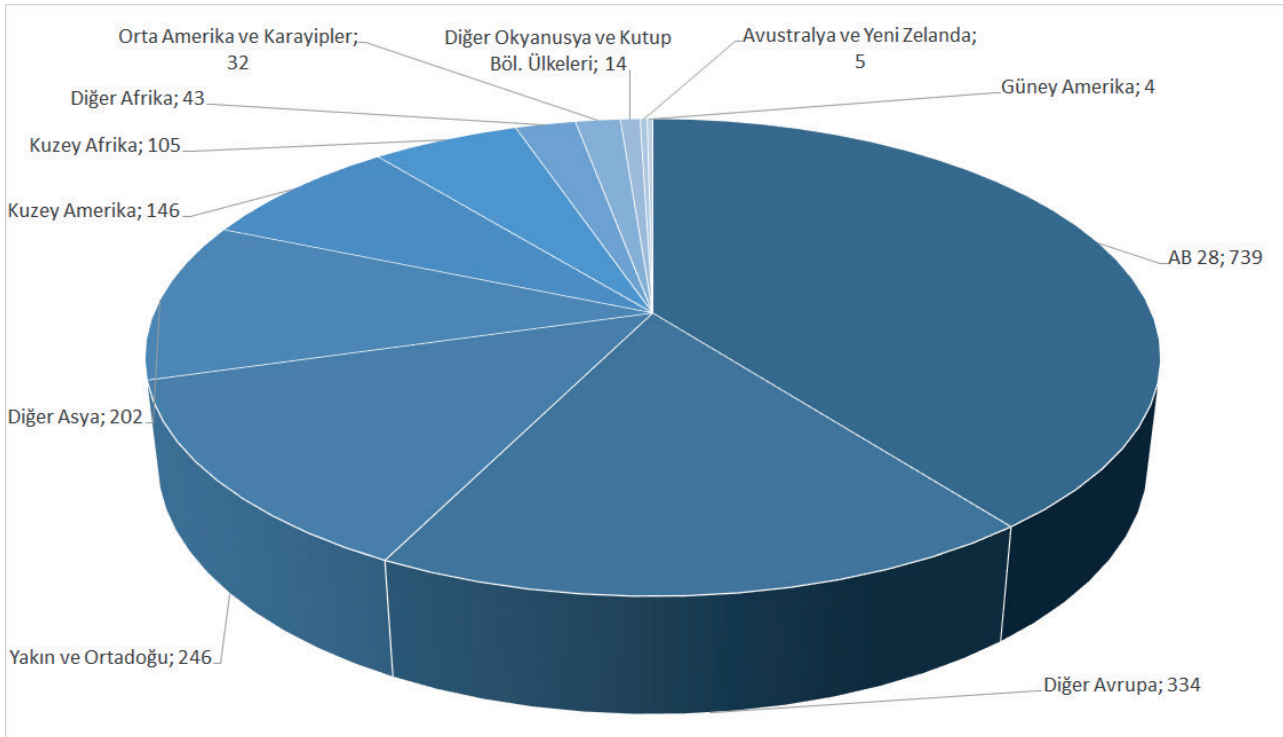
Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışı yatırımlarının bölgesel sınıflandırılmasında TÜİK ülke gruplaması baz alınmıştır.

1. YURTDIŞI YATIRIMLARIN BÖLGELERE GÖRE SAYISAL DAĞILIMI

Ülkemiz kaynaklı yurtdışı yatırımların dağılımı incelendiğinde, toplam 1.869 yatırımın 731 adedinin Avrupa Birliği ülkelerinde, 334 adedinin Diğer Avrupa Ülkeleri olarak gruplandırılan Rusya Federasyonu,

TABLO 3. BÖLGELERE GÖRE SAYISAL DAĞILIM

Bölgeler	Yatırım Sayısı	Toplam Yatırım Sayısı İçindeki Payı (%)
AB 28	739	39,54%
Diğer Avrupa	334	17,87%
Yakın ve Ortadoğu	246	13,16%
Diğer Asya	202	10,81%
Kuzey Amerika	146	7,81%
Kuzey Afrika	105	5,62%
Diğer Afrika	43	2,30%
Orta Amerika ve Karayipler	32	1,71%
Diğer Okyanusya ve Kutup Böl. Ülkeleri	14	0,75%
Avustralya ve Yeni Zelanda	5	0,27%
Güney Amerika	4	0,21%
Genel Toplam	1.869	100,00%

GRAFİK 5. BÖLGELERE GÖRE SAYISAL DAĞILIMI

Balkan ülkeleri, EFTA üyeleri ve Doğu Avrupa ülkelerinde bulunduğu görülmektedir.

bölgesinde 105 adet, Orta Amerika ve Karayipler Bölgesi'nde 32 adet yatırım bulunmaktadır.

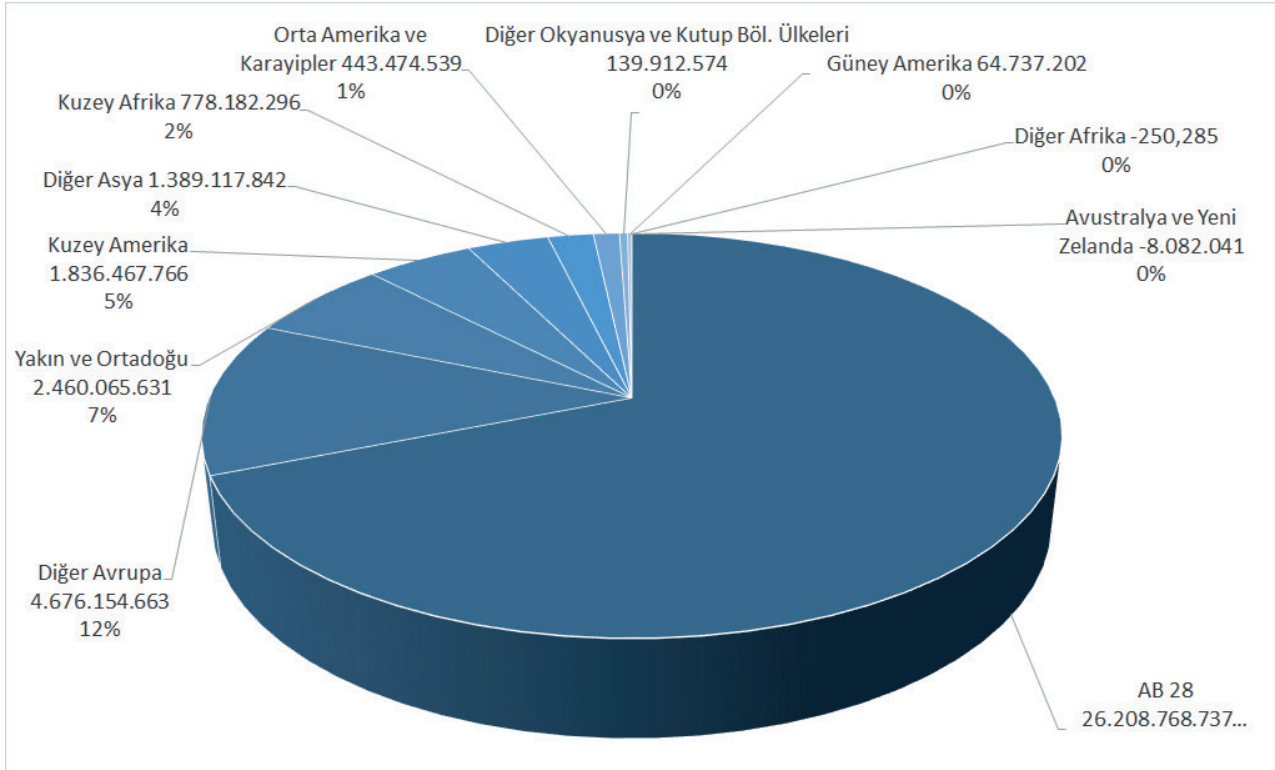
Yakın ve Ortadoğu Ülkeleri grubunda 246 adet yatırım yer almaktadır. Diğer Asya grubunda 202 adet, Kuzey Amerika Bölgesinde 146 adet, Kuzey Afrika

2. YURTDIŞI YATIRIMLARIN BÖLGELERE GÖRE SERMAYE POZİSYONU

TABLO 4. BÖLGELERE GÖRE SERMAYE POZİSYONU

Bölgeler	Sermaye Pozisyonu (\$)	Sermaye Pozisyonu İçindeki Payı (%)
AB 28	26.208.768.737	68,99%
Diğer Avrupa	4.676.154.663	12,31%
Yakın ve Ortadoğu	2.460.065.631	6,48%
Kuzey Amerika	1.836.467.766	4,83%
Diğer Asya	1.389.117.842	3,66%
Kuzey Afrika	778.182.296	2,05%
Orta Amerika ve Karayipler	443.474.539	1,17%
Diğer Okyanusya ve Kutup Böl. Ülkeleri	139.912.574	0,37%
Güney Amerika	64.737.202	0,17%
Diğer Afrika	-250.285	0,00%
Avustralya ve Yeni Zelanda	-8.082.041	-0,02%
Genel Toplam	37.988.548.924	100,00%

GRAFİK 6. BÖLGELERE GÖRE SERMAYE POZİSYONU

2017 YILI SONU İTİBARIYLA TÜRKİYE'NİN YURTDIŞI YATIRIMLARI

Yurtdışı yatırımların bölgelere sermaye pozisyonuna bakıldığında, Avrupa Birliği ülkelerinin % 69 pay ve 26,2 milyar \$ değerinde sermaye pozisyonu ile ilk sırada geldikleri görülmektedir. AB ülkelerini Rusya Federasyonu, Balkan ülkeleri, EFTA üyeleri ve Doğu Avrupa ülkelerinin yer aldığı Diğer Avrupa Ülkeleri %12 pay ve 4,7 milyar \$ ile takip etmektedir.

Gürcistan ve Azerbaycan gibi komşu ülkeler ile Ortadoğu ve Körfez ülkelerini içeren Yakın ve Ortadoğu Ülkeleri grubunda 2,4 milyar \$ değerinde yatırım bulunmaktadır. Bu bölgenin tüm yatırımlarımız içindeki payı yaklaşık % 6,5'tir.

Kuzey Amerika Bölgesindeki yatırımlar yaklaşık %5'lik paya ve 1,8 milyar \$ sermaye pozisyonuna sahiptir. Tüm yatırımlar içinde %3,6'lık paya sahip olan Diğer Asya grubundaki yatırımlarda sermaye pozisyonu 1,4 milyar \$'dır. Fas, Tunus, Libya, Cezayir ve Mısır'ı içeren Kuzey Afrika bölgesi ise tüm yatırımlar içinde %2'lik bir paya sahip olup, sermaye pozisyonu 778 milyon \$'dır.

**3. YURTDIŞI YATIRIMLARIN
BÖLGELERE GÖRE SEKTÖREL
DAĞILIMI**

Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışı yatırımları sektörel olarak incelendiğinde, AB Ülkeleri

TABLO 5. BÖLGELERE GÖRE SEKTÖREL DAĞILIM

Bölgeler	Seçili Sektörlerin Sermaye Pozisyonu (\$)
AB 28	25.541.281.681
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	22.757.355.089
J Bilgi ve İletişim	1.468.492.955
CH Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı	713.564.323
G Toptan ve Perakende Ticaret	304.559.575
H Ulaştırma ve Depolama	297.309.740
Diğer Avrupa	4.115.253.292
B Madencilik ve Taş Ocakçılığı	1.302.768.920
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	1.211.573.939
H Ulaştırma ve Depolama	967.053.210
G Toptan ve Perakende Ticaret	320.113.778
I Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	313.743.446
Yakın ve Ortadoğu	2.126.892.386
G Toptan ve Perakende Ticaret	876.160.937
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	666.883.255
H Ulaştırma ve Depolama	291.574.744
B Madencilik ve Taş Ocakçılığı	170.263.992
CA Gıda İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	122.009.459
Kuzey Amerika	1.716.739.289
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	1.165.918.854
L Gayrimenkul Faaliyetleri	229.508.325
CJ Ana Metal Sanayii ve Fabrikasyon Metal Ür. İmalatı (Makine Teçhizat Hariç)	138.073.513
CB Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	110.795.278
I Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	72.443.319

grubunda finans ve sigorta faaliyetleri ön plana çıkmaktadır. Bu sektörü bilgi ve iletişim, kauçuk ve plas-

tik ürünleri imalatı, toptan ve perakende ticaret ve ulaştırma ve depolama faaliyetleri takip etmektedir.

Bölgeler	Seçili Sektörlerin Sermaye Pozisyonu (\$)
Kuzey Afrika	1.083.202.921
CJ Ana Metal Sanayii ve Fabrikasyon Metal Ür. İmalatı (Makine Teçhizat Hariç)	786.740.059
CB Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	199.430.427
M Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	48.941.427
G Toptan ve Perakende Ticaret	40.598.726
CA Gıda İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	7.492.281
Diğer Asya	1.032.953.950
CA Gıda İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	284.667.722
CG Kimya. Kimyasal Ür. ve Temel Ecza.Ür. ile Malz. İmalatı	201.137.180
CB Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	199.540.381
CL Bilgisayarların, Elektrik-Elektronik ve Optik Ür.	198.896.007
G Toptan ve Perakende Ticaret	148.712.660
Orta Amerika ve Karayipler	438.694.202
H Ulaştırma ve Depolama	267.748.467
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	146.668.129
L Gayrimenkul Faaliyetleri	9.617.181
G Toptan ve Perakende Ticaret	8.585.885
A Tarım Ormancılık ve Balıkçılık	6.074.541
Diğer Okyanusya ve Kutup Böl. Ülkeleri	139.912.574
D Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtım	165.863.148
H Ulaştırma ve Depolama	-25.950.574
Diğer Afrika	101.797.767
H Ulaştırma ve Depolama	41.963.864
CI Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	26.205.466
F İnşaat	16.555.859
A Tarım Ormancılık ve Balıkçılık	9.750.000
G Toptan ve Perakende Ticaret	7.322.578
Güney Amerika	64.737.202
B Madencilik ve Taş Ocakçılığı	39.976.936
CB Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	24.576.614
CH Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı	160,156
H Ulaştırma ve Depolama	23,496
Avustralya ve Yeni Zelanda	-8.082.041
L Gayrimenkul Faaliyetleri	119,786
H Ulaştırma ve Depolama	56,87
G Toptan ve Perakende Ticaret	-8.258.697
Seçili Bölgelerde Seçili Sektörlerin Toplamı	36.353.383.223

2017 YILI SONU İTİBARIYLA TÜRKİYE'NİN YURTDIŞI YATIRIMLARI

Diğer Avrupa Ülkeleri grubunda madencilik ve taş ocakçılığı ile finans ve sigorta faaliyetleri, Yakın ve Ortadoğu Ülkeleri grubunda toptan ve perakende ticaret, finans ve sigorta faaliyetleri, Kuzey Amerika Ülkeleri grubunda finans ve sigorta ile gayrimenkul faaliyetleri Kuzey Afrika Ülkeleri grubunda metal sanayi ve tekstil imalatı, Diğer Asya Ülkeleri grubunda gıda, içecek ve tütün ürünleri ve kimyasal ürünler imalatı ön plana çıkmaktadır.

4. YURTDIŞI YATIRIMLARIN BÖLGELERE GÖRE EKONOMİK FAALİYETLERİ

Yurtdışı Yatırım Anket çalışmaları sonucunda elde edilen veriler, yurtdışı yatırımların coğrafi ve sektörel dağılımı ile yatırım şekilleri bakımından çeşitli kırımlarla sınıflandırılabilir.

Diğer taraftan Yurtdışı Yatırım Anketleri sonucunda oluşturulan Yurtdışı Yatırım Veritabanı, Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışındaki yatırımlarına ilişkin irtibat ve bilanço bilgilerinin yanı sıra yurtdışı yatırımların Türkiye ile gerçekleştirdikleri dış ticarete ilişkin verileri, yatırımlar sonucunda yaratılan

istihdam bilgilerini ve yurtdışı yatırımların ciro büyüklüklerini de içermektedir.

Böylelikle yurtdışı yatırımların ülkemiz ekonomisine katkılarının sayısal biçimde değerlendirilmesi mümkün olabilmektedir.

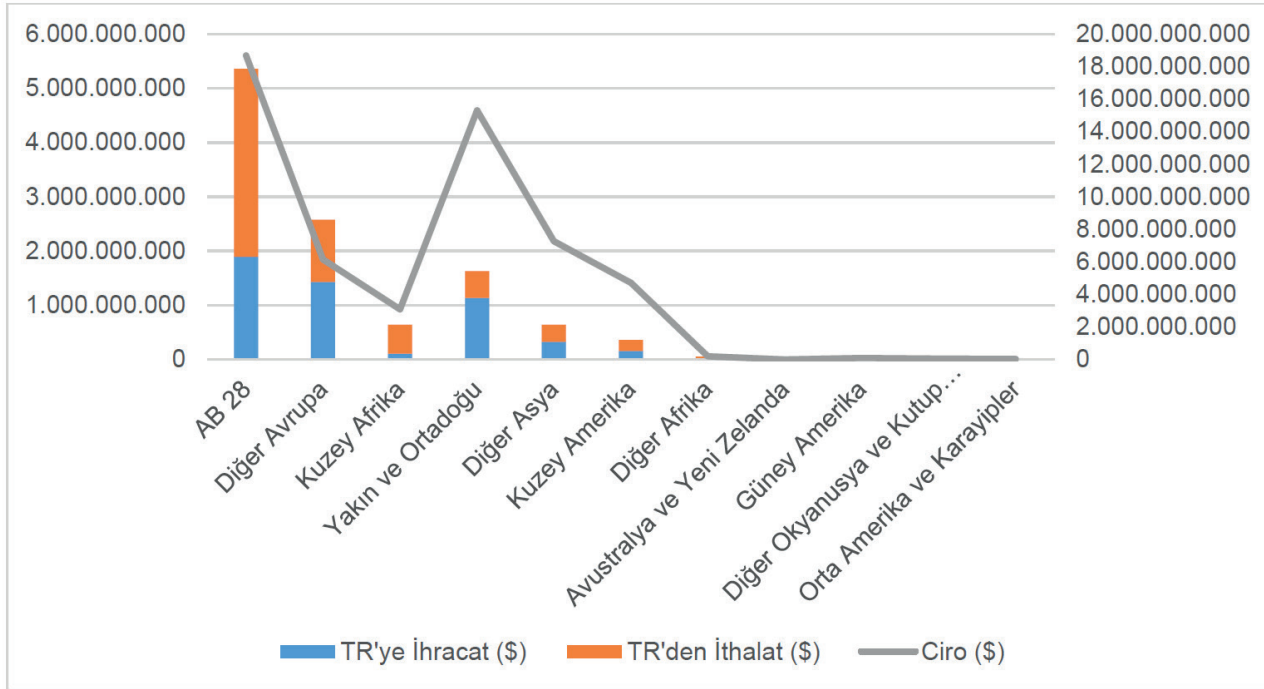
YURTDIŞI YATIRIMLARIN DIŞ TİCARETİMİZDEKİ YERİ

Küresel ticaret ağlarında etkin rol oynama arzusun-
daki firmalar, tek veya sınırlı sayıda pazarda yürüt-
tükleri faaliyet süreçlerinde karşılaşılabilecekleri risk-
leri azaltmak, üretim faktör maliyetlerini düşürmek,
girdi tedarikini güvenceye almak ve uygun maliyetle
gerçekleştirmek, gümrük ve tarife dışı engelleri aş-
mak, yatırım yapılan ülkenin dâhil olduğu bölgesel
ekonomik olumlardan kaynaklanan avantajları
değerlendirmek gibi çok çeşitli amaçlardan bir ya da
birkaç tanesine ulaşmak için yurtdışı yatırımı tercih
etmektedirler.

Türk firmalarının da son yıllarda yurtdışı yatırımlara
giderek ağırlık vererek üretimlerini dünya sathına
yaydıkları görülmektedir.

TABLO 6. BÖLGELERE GÖRE EKONOMİK FAALİYETLER

Bölgeler	TR'ye İhracat (\$)	TR'den İthalat (\$)	Ciro (\$)
AB 28	1.897.543.096	3.457.213.180	18.675.579.706
Avustralya ve Yeni Zelanda	0	32.380.073	176,676
Diğer Afrika	2.390.550	48.932.015	185.464.436
Diğer Asya	324.918.633	317.353.573	7.264.205.695
Diğer Avrupa	1.428.384.726	1.147.571.762	6.153.754.752
Diğer Okyanusya ve Kutup Böl. Ülkeleri	8.774.959	3.799.947	44.559.106
Güney Amerika	414,966	10.532.450	101.586.734
Kuzey Afrika	106.262.564	533.392.591	3.076.529.029
Kuzey Amerika	156.466.771	208.274.807	4.716.461.353
Orta Amerika ve Karayipler	1.378.761	329,356	25.876.312
Yakın ve Ortadoğu	1.131.509.190	498.256.005	15.300.887.563
Genel Toplam	5.058.044.217	6.258.035.757	55.545.081.361

GRAFİK 7. BÖLGELERE GÖRE EKONOMİK FAALİYETLER

Yatırımcılardan alınan yanıtlar doğrultusunda, yurtdışı yatırımlara 2017 yılında Türkiye’den gerçekleştirilen ihracat tutarı 6,3 milyar \$, Türkiye’nin bu yatırımlardan gerçekleştirdiği ithalat tutarı ise 5,1 milyar \$ olarak tespit edilmiştir.

Öte yandan, Türkiye’den gerçekleştirilen yurtdışı yatırımlardan, “ilk yatırım ülkesi” (*immediate investment*

country) kriterine göre tasnif edilen ve bu yayında yer alan yatırımların toplam ciro büyüklüğü, alınan yanıtlar kapsamında, 55,6 milyar \$ olarak belirlenmiştir.

5. YURTDIŞI YATIRIMLARDA BÖLGELERE GÖRE İSTİHDAM

Sözkonusu yatırımlarda gerçekleştirilen istihdam 155.300’ü yabancı, toplam 172.938’dir. En yüksek

TABLO 7. BÖLGELERE GÖRE İSTİHDAM

Bölgeler	Türk Çalışan Sayısı	Yabancı Çalışan Sayısı
Diğer Asya	3,297	38,981
AB 28	2,239	35,759
Yakın ve Ortadoğu	3,006	27,666
Diğer Avrupa	5,383	25,902
Kuzey Afrika	3,185	22,032
Diğer Afrika	182	2,205
Kuzey Amerika	270	1,686
Orta Amerika ve Karayipler	9	596
Güney Amerika	5	399
Avustralya ve Yeni Zelanda	2	49
Diğer Okyanusya ve Kutup Böl. Ülkeleri	60	25
Genel Toplam	17,638	155,3

2017 YILI SONU İTİBARIYLA TÜRKİYE’NİN YURTDIŞI YATIRIMLARI

istihdam toplam 42.278 ile Diğer Asya grubunda gerçekleşmiştir. Toplam istihdam Avrupa Birliği ülkelerinde 37.998, Yakın ve Ortadoğu ülkelerinde 30.672, Diğer Avrupa ülkelerinde 31.285, Kuzey Afrika’da ise 25.217’dir.

6. YURTDIŞI YATIRIMLARIN POLİTİK VE COĞRAFİ GRUPLARA GÖRE DAĞILIMI

Yurtdışı Yatırım Anketi – 2018 sonuçları, politik ve ekonomik yönden bölgesel düzeyde kurulan organizasyonların yanı sıra, coğrafi temelli gruplandırmalara göre de incelenmiştir. Bir ülkenin birden fazla grup içerisinde yer alabilmesi, diğer bir ifade ile grupların birbirini dışlayan (*mutually exclusive*) niteliği haiz olmaması nedeniyle, bu ülke grupları birbirleriyle karşılaştırılmamıştır.

TABLO 8. POLİTİK VE COĞRAFİ ÜLKE GRUPLARI

ÜLKE GRUBU	ÜLKELER
ASEAN	Endonezya, Myanmar, Singapur, Tayland, Vietnam
Avrasya Ekonomik Birliği	Belarus, Ermenistan, Rusya Federasyonu, Kazakistan, Kırgızistan
BALKANLAR	Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Makedonya Cumhuriyeti, Romanya, Sırbistan, Slovenya, Yunanistan
Bağımsız Devletler Topluluğu Ülkeleri (BDT)	Azerbaycan, Beyaz Rusya, Ermenistan, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Özbekistan, Rusya Federasyonu, Tacikistan, Türkmenistan, Ukrayna
BRICS	Brezilya, Çin, Güney Afrika, Hindistan, Rusya
Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri (CEECS)	Arnavutluk, Bulgaristan, Çekya, Estonya, Hırvatistan, Letonya, Litvanya, Macaristan, Polonya, Romanya, Slovenya
Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT)	Afganistan, Azerbaycan, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Pakistan, Tacikistan, Türkiye, Türkmenistan
Euro-MED Ülkeleri	Cezayir, Fas, Filistin, İsrail, Lübnan, Libya, Mısır, Suriye, Tunus, Ürdün
Gelişen Sekiz Ülke (D-8)	Bangladeş, Endonezya, İran, Malezya, Mısır, Nijerya, Pakistan, Türkiye
İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT)	Afganistan, Arnavutluk, Azerbaycan, Bahreyn, Bangladeş, Benin, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Brunei, Burkina-Faso, Cezayir, Cibuti, Çad, Endonezya, Fas, Fildişi Sahili, Filistin, Gabon, Gambiya, Gine, Gine- Bissau, Guyana, Irak, İran, Kamerun, Katar, Kazakistan, Kırgızistan, Komorlar, Kuveyt, Libya, Lübnan, Maldivler, Malezya, Mali, Mısır, Moritanya, Mozambik, Nijer, Nijerya, Özbekistan, Pakistan, Senegal, Sierra Leone, Somali, Sudan, Surinam, Suriye, Suudi Arabistan, Tacikistan, Togo, Tunus, Türkmenistan, Uganda, Umman, Ürdün, Yemen,
Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ)	Arnavutluk, Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Moldova, Romanya, Rusya Federasyonu, Sırbistan, Türkiye, Ukrayna, Yunanistan
Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi (KİK)	Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Katar, Kuveyt, Oman, Suudi Arabistan
Orta Asya Türk Cumhuriyetleri	Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan, Türkmenistan

TABLO 9. POLİTİK VE COĞRAFİ GRUPLARA GÖRE DAĞILIM

Politik ve Coğrafi Bölgeler	"Sermaye Pozisyonu (\$)"	Türk Çalışan Sayısı	Yabancı Çalışan Sayısı	Türkiye'ye İhracat (\$)	Türkiye'den İthalat (\$)
İİT	4.390.886.686	9.386	75.619	1.313.856.986	1.250.003.560
KEİ	2.711.062.723	1.949	40.271	190.797.489	552.686.851
BRICS	599.820.263	1.262	21.195	97.005.017	178.558.891
BDT	1.552.351.713	4.606	49.723	140.857.383	478.715.757
D8	646.283.394	150	17.518	103.555.561	121.314.144
Balkanlar	2.432.931.246	392	21.699	171.679.502	405.594.979
EİT	1.257.996.244	3.195	39.080	101.427.739	236.770.043
Orta Asya Türk Cumhuriyetleri	848.188.848	3.168	31.724	90.452.288	196.900.269
CEECs	1.721.064.921	389	14.616	271.546.363	538.869.189
Euro-Med	860.953.968	3.190	22.216	111.604.042	538.869.189
Avrasya Ekonomik Birliği	581.592.486	1.716	20.783	66.679.188	409.185.405
KİK	1.093.180.951	2.296	7.364	1.066.175.894	254.149.118
ASEAN	199.391.288	15	363	107.449.491	280.630.715

Politik ve coğrafi ülke gruplarına göre yurtdışı yatırımlarımız incelendiğinde, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 57 üye ile en çok üyeye sahip İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) 4,4 milyar \$'lık sermaye pozisyonu ile ilk sırada gelmektedir. Yurtdışı yatırım stokumuzun en yüksek olduğu ikinci ülke grubu ise Türkiye'nin de üyesi olduğu 12 üyeli Karadeniz Ekonomik İşbirliği

Örgütüdür (KEİ). Sözkonusu örgütte 2,7 milyar \$'lık Türk yatırımı mevcuttur.

İslam İşbirliği Teşkilatı üyelerinden oluşan Gelişen Sekiz Ülke'de (D-8) 646 milyon \$, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nda (EİT) ise 1,3 milyar \$ sermaye pozisyonu bulunmaktadır.

TABLO 10. POLİTİK VE COĞRAFİ GRUPLARA GÖRE ÖNDE GELEN SEKTÖRLER

Coğrafi ve Siyasi Bölgeler	Seçili Sektörlerin Sermaye Pozisyonu (\$)
ASEAN	195.327.851
CB Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	96.922.418
CL Bilgisayarların, Elektrik-Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı	93.781.250
G Toptan ve Perakende Ticaret	4.624.184
Avrasya Ekonomik Birliği	580.419.297
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	233.735.662
G Toptan ve Perakende Ticaret	223.991.935
CA Gıda İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	122.691.701
Balkanlar	1.647.328.682
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	982.259.455
CH Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı	559.308.673
CE Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı ve Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması	105.760.554

2017 YILI SONU İTİBARIYLA TÜRKİYE’NİN YURTDIŞI YATIRIMLARI

Coğrafi ve Siyasi Bölgeler	Seçili Sektörlerin Sermaye Pozisyonu (\$)
BDT	1.063.589.972
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	411.151.044
G Toptan ve Perakende Ticaret	353.195.844
H Ulaştırma ve Depolama	299.243.084
BRICS	369.039.422
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	156.300.341
G Toptan ve Perakende Ticaret	117.452.953
CL Bilgisayarların, Elektrik-Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı	95.286.128
Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri (CEECs)	1.212.018.581
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	564.331.114
CH Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı	559.308.673
D Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtım	88.378.793
Ekonomik İşbirliği Teşkilatı	717.368.558
CA Gıda İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	383.469.217
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	217.127.977
G Toptan ve Perakende Ticaret	116.771.365
Euro Med Ülkeleri	1.063.376.031
CJ Ana Metal Sanayii ve Fabrikasyon Metal Ür.İmalatı (Makine Teçhizat Hariç)	787.971.689
CB Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	199.430.427
D Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtım	75.973.914
D-8	676.732.825
CG Kimyasalların, Kimyasal Ür. ve Temel Eczacılık Ür. İmalatı	299.810.188
CB Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	213.865.447
CA Gıda İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	163.057.191
İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT)	2.961.139.204
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	1.150.971.951
G Toptan ve Perakende Ticaret	1.023.427.194
CJ Ana Metal Sanayii ve Fabrikasyon Metal Ür. İmalatı (Makine Teçhizat Hariç)	786.740.059
KEİ	1.686.231.938
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	746.658.709
CH Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı	630.609.834
G Toptan ve Perakende Ticaret	308.963.395
Körfez İşbirliği Konseyi	1.197.523.602
G Toptan ve Perakende Ticaret	710.112.859
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	436.186.716
CB Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	51.224.028
Türk Cumhuriyetleri	614.746.605
CA Gıda İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	220.412.026
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	217.127.977
G Toptan ve Perakende Ticaret	177.206.603

Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra ortaya çıkan Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) üyelerindeki Türk sermaye pozisyonu 1,6 milyar \$’dır. Kültürel ve tarihi olarak güçlü bağlarımız bulunan ve hepsi BDT üyesi olan Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ise 850 milyon \$’lık Türk sermaye stokuna ev sahipliği yapmaktadır. BDT coğrafyasındaki ekonomik varlığımızın %55’i Türki Cumhuriyetlerde konumlanmıştır.

Tarihi ve kültürel bağlarımızın güçlü olduğu bir başka coğrafya olan Balkanlarda 2,4 milyar \$’lık, Kuzey Afrika ve Akdeniz havzasının doğusunda kalan coğraf-

yadaki Euro-Med ülkelerinde ise toplam 861 milyon \$’lık yatırım stokumuz bulunmaktadır.

B. YURTDIŞI YATIRIMLARIN ÜLKELERE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

1. YURTDIŞI YATIRIMLARDA İLK 30 ÜLKE

T.C. Ekonomi Bakanlığı’nca yapılan anket çalışması sonucunda, 2017 yılı sonu itibarıyla toplam 119 ülkede doğrudan Türk yatırımı bulunduğu görülmektedir. Bu ülkelerden ilk 30 ülkedeki sermaye stoku toplamı genel toplamın %95,2’sini oluşturmaktadır.

TABLO 11. TÜRK YATIRIMLARININ BULUNDUĞU İLK 30 ÜLKE

Ülkeler	Yatırım Sayısı	Sermaye Pozisyonu (\$)
Hollanda	181	14.898.253.948
Birleşik Krallık (İngiltere, Galler, İskoçya, Kuzey İrlanda)	71	2.848.658.348
Jersey	5	2.079.563.542
Malta	29	2.047.386.911
Avusturya	4	1.830.581.529
Amerika Birleşik Devletleri	140	1.828.487.791
Almanya	139	1.684.011.152
Cezayir	20	1.083.560.799
Birleşik Arap Emirlikleri	42	859.370.761
Bulgaristan	30	697.421.049
Kıbrıs (K.K.T.C.)	59	665.869.215
İrlanda	6	660.444.945
Arnavutluk	15	610.358.398
Lüksemburg	16	444.510.932
Azerbaycan	32	399.652.266
Irak	30	332.374.745
Gürcistan	43	313.750.206
Cayman Adaları	6	272.810.820
Bahreyn	7	252.888.497
İran	22	245.831.064
Rusya	81	232.949.102
Çin	40	230.586.503
Bosna Hersek	12	226.394.631
İspanya	29	222.871.635
Kazakistan	46	222.520.329
Romanya	60	202.802.017

2017 YILI SONU İTİBARIYLA TÜRKİYE'NİN YURTDIŞI YATIRIMLARI

Ülkeler	Yatırım Sayısı	Sermaye Pozisyonu (\$)
Kosova	18	201.108.259
Malezya	8	193.201.318
Belçika	9	191.833.041
İsviçre	26	186.423.734
Kuzey Amerika	270	1,686
Orta Amerika ve Karayipler	9	596
Güney Amerika	5	399
Avustralya ve Yeni Zelanda	2	49
Diğer Okyanusya ve Kutup Böl. Ülkeleri	60	25
Seçili Ülkelerin Toplamı	1.225	36.166.477.487

2. ÜLKELERE GÖRE ÖN PLANA ÇIKAN SEKTÖRLER

TABLO 12. İLK 10 ÜLKEDE BAŞLICA SEKTÖRLER

Ülkeler	Sermaye Pozisyonu (\$)
Hollanda	14.860.875.363
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	13.430.987.930
J Bilgi ve İletişim	1.409.084.843
L Gayrimenkul Faaliyetleri	20.802.589
Birleşik Krallık (İngiltere, Galler, İskoçya, Kuzey İrlanda)	2.828.060.482
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	2.751.030.631
G Toptan ve Perakende Ticaret	68.033.888
J Bilgi ve İletişim	8.995.963
Jersey	2.079.563.542
B Madencilik ve Taş Ocakçılığı	1.249.048.928
H Ulaştırma ve Depolama	827.812.185
G Toptan ve Perakende Ticaret	2.702.430
Malta	2.047.386.911
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	1.887.908.249
H Ulaştırma ve Depolama	158.313.129
S Diğer Hizmet Faaliyetleri	1.165.534
Avusturya	1.830.581.529
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	1.830.725.394
G Toptan ve Perakende Ticaret	-143.865
Almanya	1.758.554.974
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	1.652.899.471
G Toptan ve Perakende Ticaret	68.210.356
CB Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	37.445.147
Amerika Birleşik Devletleri	1.533.218.530
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	1.165.636.692
L Gayrimenkul Faaliyetleri	229.508.325
CJ Ana Metal Sanayii ve Fabrikasyon Metal Ür. İmalatı (Makine Teçhizat Hariç)	138.073.513

Ülkeler	Sermaye Pozisyonu (\$)
Birleşik Arap Emirlikleri	952.564.318
G Toptan ve Perakende Ticaret	713.998.087
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	235.094.912
CH Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı	3.471.319
Cezayir	949.380.599
CJ Ana Metal Sanayii ve Fabrikasyon Metal Ür. (Makine Teçhizat Hariç)	786.697.466
CB Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	87.521.025
F İnşaat	75.162.108
İrlanda	660.444.945
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	534.267.757
F İnşaat	104.797.309
G Toptan ve Perakende Ticaret	21.379.879
Seçili Ülkelerde Seçili Sektörlerin Toplamı	29.500.631.194

C. YURTDIŞI YATIRIMLARIN SEKTÖRLERE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

1. YURTDIŞI YATIRIMLARIN SEKTÖREL DAĞILIMI

Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin gerçekleştirdikleri yurtdışı yatırımlarda finans ve sigorta faaliyetleri %69'luk payla ilk sırada yer almaktadır. Söz konusu faaliyetlerin en ağırlıklı bölümünü ise holding şirketlerinin faaliyetleri teşkil etmektedir.

Özellikle Hollanda, Lüksemburg, Malta ve İrlanda’da kurulan ve uluslararası faaliyet gösteren firmaların para trafiğini kolaylıkla yapmalarına imkân tanıyan “özel amaçlı işletmeler”, Türk yatırımcılarınca da yoğun biçimde kullanılmaktadır.

Finans ve sigorta faaliyetlerini %5’lik payla ulaştırma ve depolama faaliyetleri, %5’lik payla bilgi ve iletişim sektörü, %5’lik payla toptan ve perakende ticaret ve %4’lük payla madencilik ve taş ocaklığı izlemektedir.

TABLO 13. YURTDIŞI YATIRIMLARIN SEKTÖREL DAĞILIMI

Sektörler	Yatırım Sayısı	Sermaye Pozisyonu (\$)	Sermaye Pozisyonu İçindeki Payı (%)
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	325	26.067.019.068	68,62
H Ulaştırma ve Depolama	192	1.846.807.288	4,86
J Bilgi ve İletişim	79	1.763.522.687	4,64
G Toptan ve Perakende Ticaret	426	1.709.591.391	4,5
B Madencilik ve Taş Ocaklığı	44	1.546.636.015	4,07
CJ Ana Metal San. ve Fabr. Metal Ür. İm. (Mak. Teçhizat Hariç)	36	963.318.000	2,54
CH Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı	42	849.496.047	2,24
CB Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	73	646.604.981	1,7
CA Gıda İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	32	638.274.923	1,68
I Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	37	470.365.011	1,24
L Gayrimenkul Faaliyetleri	67	411.082.746	1,08

2017 YILI SONU İTİBARIYLA TÜRKİYE'NİN YURTDIŞI YATIRIMLARI

Sektörler	Yatırım Sayısı	Sermaye Pozisyonu (\$)	Sermaye Pozisyonu İçindeki Payı (%)
CL Bilgisayarların, Elektrik-Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı	44	350.600.772	0,92
D Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtım	30	344.835.956	0,91
CG Kimya., Kimyasal Ür. ve Temel Eczacılık Ür. ile Mal.İmalatı	21	318.676.668	0,84
M Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	28	65.158.258	0,17
CI Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	12	61.797.480	0,16
Q İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	16	54.019.664	0,14
CE Kağıt ve Kağıt Ürünleri İm. ve Kayıtlı Medyanın Bas. ve Çoğ.	18	32.886.103	0,09
CD Ağaç ve Ağaç Ürünleri İmalatı	6	32.317.146	0,09
A Tarım Ormancılık ve Balıkçılık	26	27.609.042	0,07
R Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	4	26.730.781	0,07
S Diğer Hizmet Faaliyetleri	24	18.864.226	0,05
CM Ulaşım Araçları İmalatı	11	16.763.310	0,04
N İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	24	10.950.970	0,03
E Su Temini, Kanalizasyon, Atık Yön.ve İyileştirme Faaliyetleri	7	7.574.303	0,02
P Eğitim	1	4.806.109	0,01
CF Kok Kömürü ve Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı	2	2.413.010	0,01
CK Makina ve Teçhizat (Başka Yerde Sınıflandırılmamış) İmalatı	8	2.036.193	0,01
CC Deri ve İlgili Ürünlerin İmalatı	1	15.051	0
CN Mobilya İm. ve Başka Yerde Sınıflandırılmamış Diğ. İm. San.	43	-80.738.129	-0,21
F İnşaat	190	-221.486.145	-0,58
Genel Toplam	1.869	37.988.548.924	100

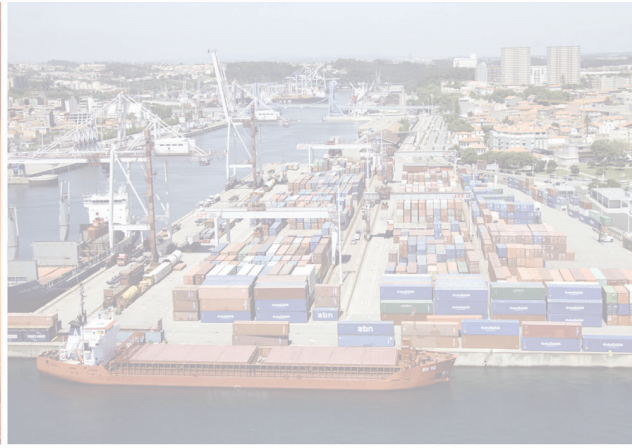
2. BAŞLICA YATIRIM SEKTÖRLERİNİN BÖLGELERE GÖRE DAĞILIMI

TABLO 14. İLK 10 SEKTÖRDE BAŞLICA BÖLGELER

Sektörler	Sermaye Pozisyonu (\$)
K Finans ve Sigorta Faaliyetleri	25.134.847.881
AB 28	22.757.355.089
Diğer Avrupa	1.211.573.939
Kuzey Amerika	1.165.918.854
J Bilgi ve İletişim	1.756.572.738
AB 28	1.468.492.955
Diğer Avrupa	272.995.556
Yakın ve Ortadoğu	15.084.227

Sektörler	Sermaye Pozisyonu (\$)
H Ulaştırma ve Depolama	1.555.937.693
Diğer Avrupa	967.053.210
AB 28	297.309.740
Yakın ve Ortadoğu	291.574.744
B Madencilik ve Taş Ocakçılığı	1.513.009.848
Diğer Avrupa	1.302.768.920
Yakın ve Ortadoğu	170.263.992
Güney Amerika	39.976.936
G Toptan ve Perakende Ticaret	1.500.834.289
Yakın ve Ortadoğu	876.160.937
Diğer Avrupa	320.113.778
AB 28	304.559.575
CJ Ana Metal Sanayii ve Fabrikasyon Metal Ür. İmalatı (Makine Teçhizat Hariç)	977.111.159
Kuzey Afrika	786.740.059
Kuzey Amerika	138.073.513
Diğer Asya	52.297.586
CH Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı	853.402.778
AB 28	713.564.323
Diğer Avrupa	71.301.161
Diğer Asya	68.537.295
CA Gıda İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	631.320.881
Diğer Asya	284.667.722
AB 28	224.643.700
Yakın ve Ortadoğu	122.009.459
CB Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	509.766.086
Diğer Asya	199.540.381
Kuzey Afrika	199.430.427
Kuzey Amerika	110.795.278
I Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	463.637.034
Diğer Avrupa	313.743.446
AB 28	77.450.268
Kuzey Amerika	72.443.319
Seçili Sektörlerde Bölgelerin Toplamı	34.896.440.388

Adres : Söğütözü Mahallesi 2176.
Sokak No:63
06530 Çankaya/Ankara
Tel : 0 (312) 204 75 00
web : www.ekonomi.gov.tr